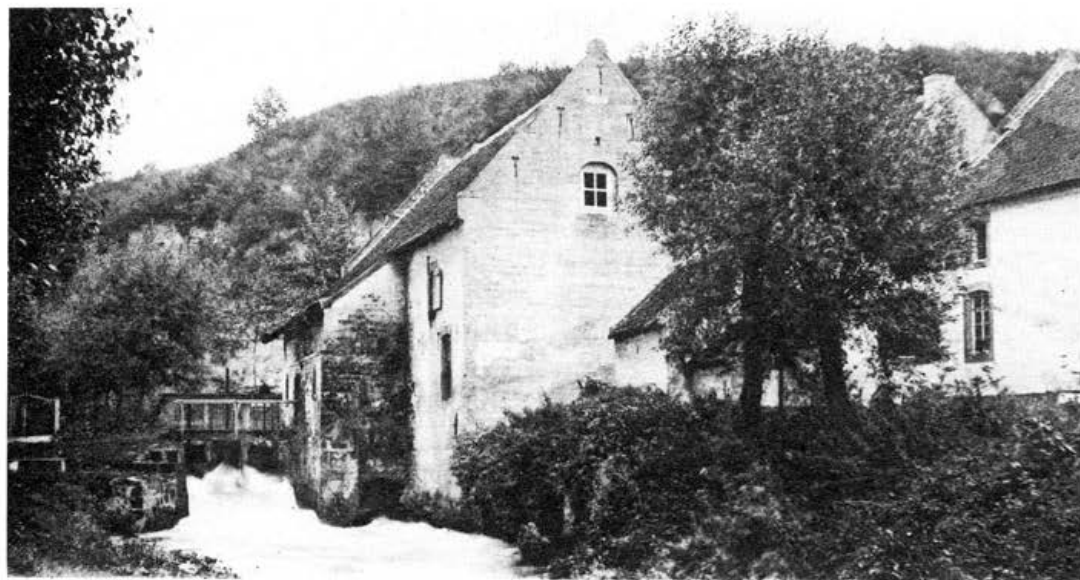

Gildebrief

*De Watermolen te
Geulhem (L).
Een beeld uit de
twintiger jaren.*

VRIJWILLIGE
HET GILDE VAN MOLENAARS

HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

DE GILDEBRIEF

Verenigingsorgaan van het Gilde van Vrijwillige Molenaars verschijnt 4x per jaar.
De oplage is 1400 exemplaren.

Redactie: G.J. Pouw, D.J. Braay en J.P. Kurver

Redactie-adres: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars p/a Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden

Secretariaat: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars Nieuwe Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen, tel. 02152-51695

Postgirorekening: 2144780 t.n.v.:
Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, Naarden

BESTUUR

Voorzitter: Dick-Jan Braay,
Koningsdiep 78, 1509 WE Zaandam, tel. 075-311639

Secretaris: Boudewijn van Weel,
Nw. Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen,
tel. 02152-51695

Penningmeester: Gerard Barendse,
Beatrixstraat 79, 2685 BH Poeldijk, tel. 01749-45580

Examencordinator: Jan Spruit,
Molenviergang 8, 2761 BK Zevenhuizen,
tel. 01802-2613

Biotoopwacht: E. Smit, Esdoornlaan 61
1521 EC Wormerveer, tel. 075-283123

Gildeverzekeringen: J. van Loenen,
Arendshorst 34, 3772 RV Barneveld
tel. 03420-90894

Bliksemafleidercontrole: D.J. Abelskamp,
Laan 1940-1945 nr. 2, 7231 GL Warnsveld

Ledenadministratie: Mevr. E.N. Pouw-Schipper,
Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden, tel. 02159-45428

Contactpersoon voor de afdelingen:

Gerard Sturkenboom,
Biss. Arnoutlaan 14, 5591 BL Heeze,
tel. 04907-62602

Publicaties/redactie: Gerrit Pouw,
Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden, tel. 02159-45428

Algemeen: Peter de Moes,
Hermelijnlaan 3, 1216 EB Hilversum,
tel. 035-215772

ADVERTENTIES

Voor bedrijven of instellingen, die materialen en/of diensten aanbieden welke direct of indirect te maken hebben met de molens, staat de mogelijkheid open te adverteren.
Advertentietarieven op aanvraag.

JAMMER GENOEG BENT U NIET DE ENIGE MET BELANGSTELLING VOOR MONUMENTEN

Evenals u hebben ook houtworm, boktor en zwam een uitgesproken voorliefde voor ons nationaal monumentenbestand.

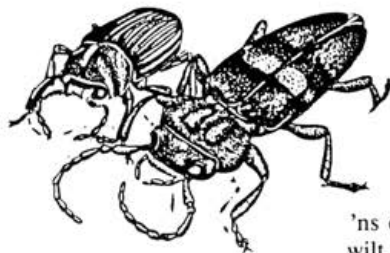
En waar uw belangstelling opbouwend is, gaan zij nogal afbrekend te werk.

Resultierend in schade-posten van miljoenen guldens. Voorkomen blijft daarom altijd goedkoper dan genezen.

Sterker nog: genezen is soms zelfs helemaal niet meer mogelijk.

Laat daarom een specialist van Rentokil bij u langs komen voor inspectie. De kosten van deze inspectie zijn nul komma nul, waar ook in Nederland.

Bovendien krijgt u meteen een serie

Links de houtworm, rechts de boktor.
Samen veroorzaken ze voor miljoenen schade aan monumenten.

duidelijke tips over bescherming.

Vul de bon in en stuur 'm op. Oók als u eerst onze uitgebreide documentatie

'ns onder de loep wilt nemen.

RENTOKIL GRATIS INSPECTIE

- ☐ Wilt U mij bellen voor een gratis inspectie?
☐ Wilt u mij eerst documentatie zenden?

Naam: _____
Bedrijf: _____
Adres: _____
Postcode: _____ Plaats: _____
Telefoonnr.: _____

Opsturen aan rentokil, postbus 52, 2280 AB Rijswijk (Z.H.).
of bel gratis: 06-0226600

't GAANDE WERK

Midden tussen de herfststormen, waarover u in een artikel van J. Kurver de achtergronden te weten kunt komen, wilde ik u even bijpraten over enkele actuele Gildezaken.

Op de linkerpagina (binnenkaft) van deze Gildebrief ziet u een nieuwe naam vermeld onder 'Gilde-verzekeringen'. De heer J. van Loenen uit Barneveld, molenaar van de 'Olden Florus' in Ter Schuur, zal het werk van Marga Mulder voortzetten. Het bestuur is bijzonder blij, dat hij deze omvangrijke taak op zich wil nemen en deze belangrijke vorm van Gildediensverlening wil helpen continueren.

Inmiddels zijn de acceptgirokaarten voor het lidmaatschap en de verzekering alweer bij u in de bus gevallen. Zorgt u ervoor dat de betaling van de door u gewenste verzekering plaatsvindt vóór 1 januari 1992, zodat u op tijd verzekerd het nieuwe jaar ingaat. Enkele weken later ontvangt u uw verzekeringscertificaat van het Gilde. Voor vragen kunt u zich vanaf nu wenden tot de heer J. van Loenen.

Het Gilde staat aan de vooravond van het 20-jarig bestaan. In 1992 zal daaraan op gepaste wijze aandacht worden geschonken. In dat jaar zullen o.a. enkele belangwekkende Gilde-uitgaven verschijnen: een Informatie over standerdmolens die,

gezien de omvang, in boekvorm zal verschijnen en de 'Basiscursus Opleiding Vrijwillig Molenaar', waarover G.J. Pouw u in deze Gildebrief nader informeert.

De redactie hoopt dat dit nummer van de Gildebrief wel op tijd bij u in de bus ligt. Gildebrief no. 3 verscheen te laat door omstandigheden bij de drukkerij.

Namens het Gildebestuur en de redactie van de Gildebrief wens ik u prettige kerstdagen toe en een gelukkig 1992.

Dick Jan Braay, voorzitter

Inleveren copy:

Voor Gildebrief no. 1 (verschijningsdatum 15 maart 1992) dient Uw copy vóór 1 februari 1992 bij de Gildebrief-redactie binnen te zijn

DE Klap is GEVALLEN

De molenviergang van Aarlanderveen is de laatste jaren tweemaal getroffen door het natuurgeweld en beide keren betrof het steeds dezelfde molen nl. de Putmolen, tot voor enkele jaren bemalen door Jaap Slingerland en nu door zijn zoon Johan.

Elke keer weer werd de molen met gezamenlijke inspanning van de provincie, de Stichting Molenviergang Aarlanderveen en de molenmaker Favier binnen de kortst mogelijke tijd weer maalvaardig gemaakt. En men moet niet te licht denken over zo'n karwei, hiervoor is een grote inspanning nodig van zowel de molenmakers als van de mensen welke de benodigde papierwinkel moeten doorploegen.

Wat het natuurgeweld echter niet heeft mogen gelukken, gelukte enkele kortzichtige mensen wel. Men heeft een uniek complex molens dat zijn weerga niet kent in de gehele wereld de definitieve nekslag gegeven.

Het bestuur van het waterschap De Aarlanden kan vergenoegd glimlachen, men heeft zijn zin gekregen. De Raad van State adviseerde minister Maij-Weggen, het bezwaar van de Provinciale Sta-

ten van Zuid-Holland ongegrond te verklaren tegen het stilzetten van de molens en deze te vervangen door twee kille moderne statussymbolen t.w. volautomatische gemalen.

Een van de Raad van State volkomen onbegrijpelijke beslissing, gezien de niet aflatende bezuinigingsvoorstellen ten voordele van milieu-vriendelijkere oplossingen van problemen in ons land.

De minister heeft voldaan aan de nog steeds voorkomende tendens van polder- en waterschapsbesturen om te komen tot een volmaakte waterpeilbeheersing.

Dit alles houdt in dat men nu heeft gekozen voor een oplossing welke veel energie en geld zal gaan kosten.

We vragen ons wel eens af, worden alle voorstellen die er worden gedaan in dergelijke gevallen wel degelijk onderzocht, of wordt voor de oplossing gekozen, van de groep die de sterkste lobby in de strijd werpt? En er waren wel degelijk andere zeer aanvaardbare alternatieve oplossingen.

Het waterschap heeft besloten om f 1.319.616,- uit te geven voor twee statussymbolen en heeft

geen enkele belangstelling getoond voor deze alternatieven.

Het is in en in triest en volkomen onbegrijpelijk, dat in deze tijd van investeren van vele miljoenen voor het oprichten van windmolenparken, nu besloten is een windmolenpark voor bemaling van een polder overboord te gooien en stil te zetten.

Men is volkomen voorbijgegaan aan het feit dat het hier iets unieks betrof, een molenviergang die nog bijna dagelijks onder alle omstandigheden in bedrijf is te zien. Een monumentaal complex, dat zeker verdiende in stand gehouden te worden. Ons inziens is hier weinig of in het geheel geen rekening mee gehouden gezien de motivatie dat het stilzetten niet ten koste zou gaan van de molens als zodanig. Het waterschap zou hiervoor voldoende garanties hebben afgegeven.

Dat is wellicht wat de instandhouding van de molens betreft, inderdaad zo maar malen voor de polder is er niet meer bij.

Uit ervaring weten wij wel beter. Het is toch diep treurig zoals is voorgekomen in ons land, dat een opzichter van een waterschap bij een vrijwillig molenaar komt mededelen dat hij onmiddellijk zijn molen moet stilzetten, daar anders het elektrische gemaal geen water krijgt. Men is er zich in een dergelijk geval niet van bewust dat de molenaar geheel kosteloos de polder op peil maalt.

De historisch gezien uitermate belangrijke viergang van Aarlanderveen, als laatste restant van zes eeuwen polderbemaling in ons land, wordt met een enkele pennestreek gedegradeerd tot een werkeloos museumstuk.

Ten opzichte van onze totale bevolking van tegen de vijftien miljoen mensen heeft een minuscuul klein deel daarvan, te weten de enkele waterschapbestuurders, werkzaam in deze polder hun zin gekregen. Daartegenover staat dat men wel komt vragen, zo niet eist, dat de regering bijspringt als, mede door de hoge polderlasten, de bedrijfsvoering van deze boeren niet rond te krijgen is.

Tot slot vragen wij ons af, of het verschil in de exploitatiekosten, zo die er zouden zijn, wanneer de molens als hoofdbemaling gehandhaafd zouden worden, nu niet door een kleine post op de miljardenbegroting van waterstaat gedekt zouden kunnen worden.

G.J. Pouw

BELGISCHE WIND- MOLENS IN NEDERLAND

Tafels, stoelen, zo ook al het overige huisraad kan men verhuizen. Het zijn voor de wet dan ook z.g. roerende goederen. Een huis, een schuur of andere bouwwerken verhuist men niet zo gemakkelijk. Ze worden dan ook door dezelfde wet tot de onroerende goederen gerekend.

Bewust hebben we hier de molens niet vermeld daar deze eveneens door dezelfde wet wel als roerend goed worden aangemerkt!

Vele molens zijn in de loop der tijden verhuisd van de ene naar de andere plaats, maar ook van België naar ons land. In de molenboeken van Brabant, Limburg en Zeeland treft men in dit verband bij diverse molens dan ook de vermelding aan 'Overgeplaatst vanuit België'.

Vele molenliefhebbers nemen dit voor kennisgeving aan, maar enkelen nemen daar geen genoegen mee. Zo ook Ton Meesters die een gedegen onderzoek heeft gedaan naar de diverse standaardmolens die overgeplaatst zijn naar ons land in de 19e en 20ste eeuw.

Het is geen droge opsomming van de diverse gevonden feiten geworden. Alle aspecten rond de overplaatsingen zijn belicht en houden de aandacht van de geïnteresseerde lezers gevangen.

De tekst wordt vergezeld van vele foto's en een aantal oude kaartjes waarmede alles tot een goed stuk documentatie is uitgegroeid. Deze speciale uitgave van het blad Molenecho's omvat 60 bladzijden en wij bevelen het van harte aan.

De volgende molens worden in deze uitgave behandeld: Aarle-Rixtel, Absdale, Echt, Echt-Koningsbosch, Reusel, Rijsbergen, Roosendaal, Roosendaal-Weebosch, Rucphen, Sint-Kruis, Sluis, Terhofstede- Retranchement, Wijbosch en Woensdrecht.

De prijs is f 29,- en men kan de bestelling plaatsen door dit bedrag over te maken op bankrekening 14.21.48.12 t.n.v. L. Goeminne, Molenzorg onder vermelding van 'Thema nummer Verplaatste Molens'.

Voor hen die alleen over een girorekening beschikken, vermelden we hier nog de girorekening van de Rabobank Sas van Gent 397615.

DRIE EEUWEN VANG EN ZIJN BENAMINGEN

door J. den Besten

In de Gildebrief 9e jaargang no. 2 van 15 juni 1990 werden onder de titel 'Molenenquête' een twaalfde vragen gesteld over diverse onderdelen van de vang. Hierin las ik ondermeer: "De vangtrommel en evenaar kunnen alleen voorkomen in combinatie met een haak; de wipstok eveneens met haak, maar ook met hanger en duim". Voorts wordt verwezen naar "de ontwikkeling van de vang", door Anton Sipman, opgenomen in het Gelders Molenboek van 1969 (en later ook in een afzonderlijk boekje uitgegeven).

Deze twee zinnen waren reden voor mij op een en ander in te gaan en wel om twee redenen:

1e Er zijn twee wipmolens met evenaar en vangklos! Dus niet met haak! En er zijn er vroeger ettelijke meer geweest!

2e Uit het voortreffelijke artikel van Sipman met zijn altijd weer imponerende sublieme tekeningen is ook de gewraakte bewering over "evenaar alléén mogelijk met haak" afkomstig. Sipman schreef namelijk soms stellingen, die hij zelf als logisch zijnde beredeneerde als zijnde vaststaande feiten in de molenbouw, doch die hij echter niet met bewijzen uit de praktijk had gestaafd!

Deze twee redenen wekten bij mij de vrees dat leerlingmolenaars, deze lectuur bezigend alles als de absolute waarheid zonder meer zouden overnemen en - wat dikwijls gebeurt - ook weer in lesmateriaal, zodat onwaarheden een eigen leven gaan leiden, wat inmiddels al op vele plaatsen merkbaar is gebleken!

Zo zijn er benamingen, die nog nooit eerder gebezigd waren in de molenwereld van zeker 4 eeuwen, die nu als zijnde normaal worden gebruikt! En dat hoor ik altijd met verdriet en een zekere heimwee aan.

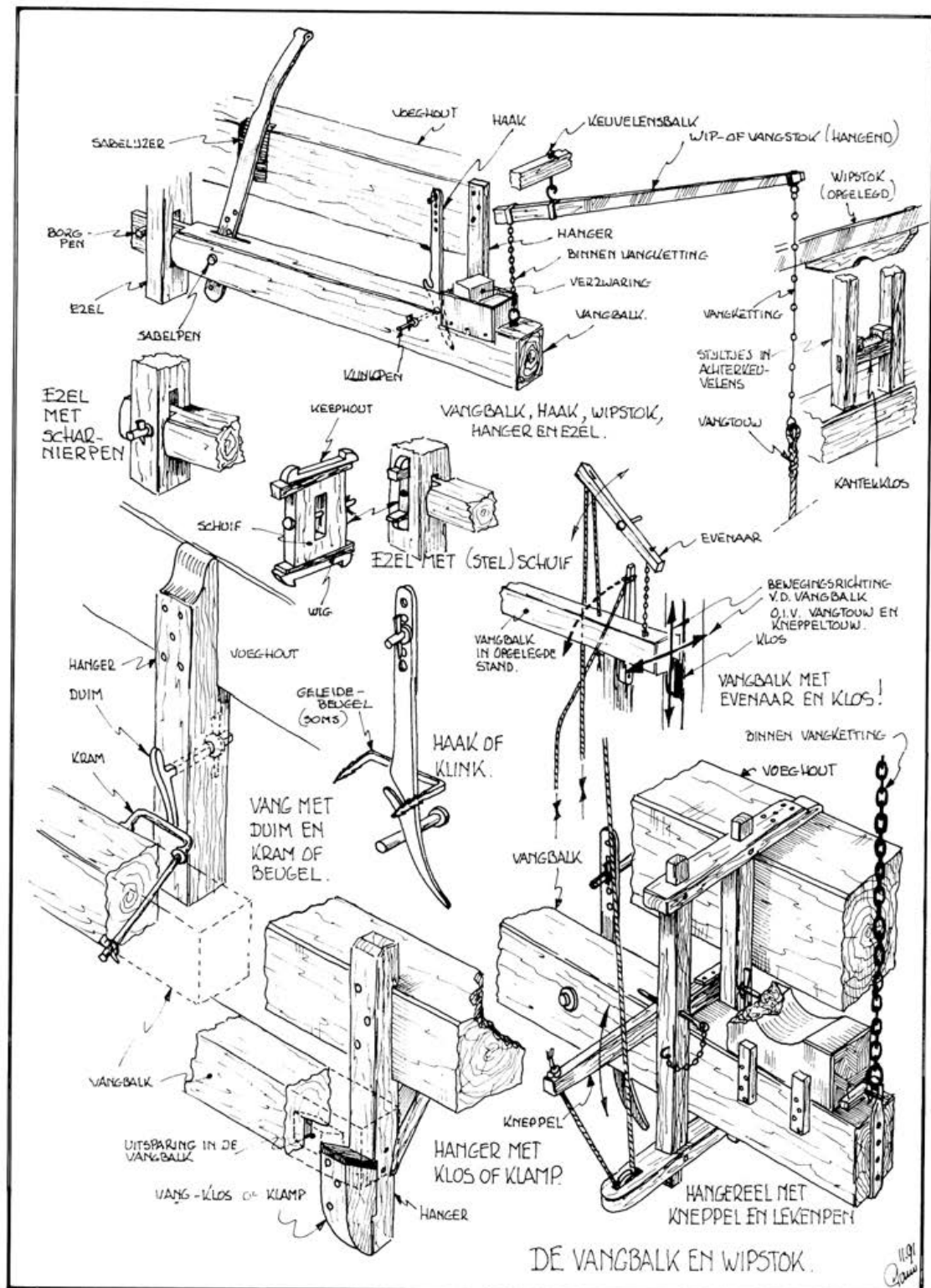
Zo ben ik in de jaren '30, toen vele molens nog in vol bedrijf waren en molenaars en molenmakers nog de vaktaal bezigden die zeker wel 4 eeuwen onveranderd was gebleven, bijvoorbeeld nog nooit de namen lang- en kortsabelijzer tegengekomen! Wel resp. sabelijzer en haak (soms klink).

"Trek hem maar in de haak", hoor ik mijn leermeester nog zeggen!

Een voorste hanger? Nooit van gehoord; wel ezel of ezelsbalk.

Achterste hanger? Idem: wel hangereel of gewoon hanger. Oorspronkelijk waren de sabelijzers van hout en konden natuurlijk in die tijd ook geen sabel ijzer heten.

De vangbalk op een duim of klamp (de laatste liever vang klos te noemen) noemt Sipman niet in Amstelland en noordwest Utrecht, terwijl deze daar wel degelijk vrij veel voorkwamen en nog op zeker drie molens aanwezig is. Sipman zegt voorts dat de vangtrommel op de wipmolens nooit voorkwam. De grote Noordeveldse wipmolens te Dussen heeft echter nooit anders dan een trommelvang gehad! Hij is de enige die overbleef van een groep van zeven grote wipmolens die daar kort bij elkaar stonden en allen vangtrommels hadden. Ook stonden elders in het Land van Altena o.a. een grote ronde stenen schepadmolen en drie dito achtkanten, waarvan nog twee over, met vangtrommel. Er zullen ongetwijfeld van de ongeveer 30 verdwenen - en overwegend wipmolens - die in Altena stonden,

heel wat exemplaren met vangtrommel geweest zijn!

Overhek zetten in de zomer met ijzeren roeden noemt Sipman dom! Dit was echter *bewust de enige* stand waarbij de roeden zowel als *alle* houtwerk van hekken en borden onder 45 graden stonden, zodat alles kon uitwateren; roeden en houtvezels!

Vangkneppel is slechts te gebruiken op molens waarvan de vangbalk zonder zijdelingse beweging in het verticale vlak beweegt, iets wat overeenkomt met de eisen die het "kort sabelijzer" stelt. (Aldus een citaat van Sipman.) De Loenderveense molen heeft echter een vangklos, een hangereel en een pracht van een zeer goed werkende kneppel! De Voorste molen van Kortenhoef dito; korenmolens De Hoop te Loenen, een duim en kneppel en zo waren er meer!

Dus met vangbalken die *niet* alleen op en neer bewegen!

Bij een wipmolen zou steeds een "kort sabelijzer" (=haak) voorkomen, volgens Sipman omdat met een evenaar de vangbalk niet van een klos af te krijgen zou zijn, heeft Sipman waarschijnlijk gedacht en wat hij als zijnde logisch beschouwde schreef hij als zijnde de enige voorkomende methode. Er zijn echter nog twee wipmolens zonder haak, doch met *vangklos en evenaar* en we memoreerden eerder al dat er vroeger velen zo geweest zijn! Deze twee zijn de "Kortrijkse wip" en de "Oudegeinse wip", resp. te Breukelen en Nieuwegein. Door een zeer speciale slimmigheid is zo'n vang echter wél te bedienen, doch daar komen we nog op terug.

Dan: Wat Sipman bij de wipmolen "binnen-vangstok" noemt, heet in werkelijkheid reeds eeuwen de "evenaar". Een binnenwipstok bij een wipmolen, die hij kennelijk nooit gezien had, bestaat wel, doch is heel iets anders. Zo'n ding wordt reeds eeuwen als "wip" betiteld en bestaat uit een korte vangstok, haaks op de vangbalk, zittend langs de binnenzijde van het trapbint en draaiend om een bout, rechts van de deur in de "balk boven de deur". Hij is rechts, aan zijn korte eind door middel van een ketting verbonden met het uiteinde van de vangbalk en aan zijn lange linkereinde is het vangtouw bevestigd dat door een gat in de vloer van het bovenhuis *links* van de trap hangt. Het draaipunt van de "wip" zit op 1/3 van zijn lengte, rechts van de deur. (Zie 'Opleiding Watermolenaar', fig. 93 blz. 118.) De Oost- en Westmolen van Gorkum en de Oudendijkse molen van Hoornaar hebben zo'n "wip". De Windasmolen te Hoornaar heb ik voor zijn sloop nog zo gekend en voor de grote sloopprage waren er veel meer zo.

Nu we het toch over benamingen hebben: Sipman noemt de horizontale dwarsbalken *vóór-* en *achter* onder in het bovenhuis van de wipmolen *vóór-* en *achter zoom*, terwijl deze al zo'n 50 jaar *zomers* heten. Ook in hedendaags cursusmateriaal kwamen we ergens *somers* tegen met s, terwijl het een z hoort te zijn. In meerdere artikelen kwam ik trouwens recent *zomers* tegen als de zoomlatten

van de hekken van de wieken worden bedoeld, die nu net weer nooit eerder zo geheten hebben doch altijd *zomen* werden genoemd. Dan heet een korte dwarsbalk tussen twee langere balken ook bijv. in een deurkozijn onder een bovenlicht: *het* kalf en niet *de* kalf. Doch het was niet de bedoeling te gaan schoolmeesteren en nu een algemene benamingscursus molenontleedkunde te geven, doch laten we terugkeren tot de vang.

Sipman ontdekte tot zijn verbazing twee verdwaalde ezelbalken met schuifladen in de Hoge- en Lange- Tiendewegmolens te Streefkerk; twee wipmolens. (Hij noemde het overigens voorste hangers.) Nergens had hij dat bij wipmolens in de Waarden gezien, dus was het abnormaal. Nu weet schrijver dezes toevallig hoe die verdwaalde ezels daar verzeild kwamen, omdat hij in zijn dikwijls lange zomervakanties altijd enige weken bij molenmakers ging werken o.a. bij Piet van Beek en Jan Gelder, de twee vroegere molenmakers in dienst van Dekker, die rond 1941 voor zichzelf werkten.

Toen in 1941 de twee nog overgeschoten zeer vervallen reeds 10 jaar stilstaande wipmolens van "Het Land der Zes Molens" weer gemobiliseerd moesten worden wegens gebrek aan dieselolie voor het gemaal, kwamen er bij de aanbesteding van de restauratie twee vreemde eenden in de bijt, die ik hiervoor noemde, uit Oegstgeest. Zij waren veel goedkoper dan de plaatselijke molenmakers en kregen al gauw vaste voet in de Alblasserwaard. De Scheiwijkse- en Oudendijkse wippen te Hoornaar kregen dus toen ook een ezel met schuif, door Piet van Beek ingevoerd, omdat zij in Rijnland niet anders gewend waren en het een veel beter systeem was om te verstellen! Toen Piet rond 1943 vaste molenmaker werd van de zes Streefkerkse poldermolens en in de molenmakerswoning en werkplaats aldaar trok kregen de door Sipman genoemde twee molens bij vernieuwing van de ezel dus een schuif, vandaar! Alles heeft dus zijn historische achtergrond.

Aan de in 1962 afgebrande Hoge Tiendweg- (wip)molen aldaar heb ik nog samen met Piet van Beek ooit een nieuwe stalen voering rond het bovenwiel gemaakt.

Bij een evenaar is het zaak het vangtouw zo ver mogelijk naar het uiteinde van de vangbalk vast te zetten om lichter ophalen te bevorderen. (Sipman zegt dat het ver naar voren vastzit.)

De beste methode om de juiste benamingen en constructies aan de weet te komen is onder andere het onderzoeken van oude bouwbestekken van molens. Toen ik daarmee begon ontdekte ik zo tot mijn verbazing dat alle wipmolen-onderdelen (zeker zo'n 100-tal) reeds in 1583 exact dezelfde namen hadden, zoals ik ze in mijn jeugd rond 1936 van oude beroepsmulders had geleerd.

IN MEMORIAM WIM HIJMANS

Op donderdagavond 7 november 1991 overleed na een ernstige ziekte Wim Hijmans uit Winssen. Wim Hijmans was vrijwillig molenaar op de Beatrixmolen in zijn woonplaats. Samen met twee andere vrijwilligers begon hij in januari 1988 met de opleiding tot vrijwillig molenaar en op 13 juni 1990 slaagde hij voor het examen. Slechts kort heeft hij dus het molenaarsvak kunnen uitoefenen.

Zijn verscheiden is niet alleen een groot persoonlijk verlies voor zijn familie en naaste vrienden, maar zeker ook voor alle molenvrienden in het Gelderse en daarbuiten. De gemeente Beuningen verliest in hem een goede molenaar. Wim werd 59 jaar oud.

Namens het bestuur van de Stichting Vrienden van de Gelderse Molen en de opleidingscommissie wensen wij zijn gezin in deze tijd veel sterkte toe.

Ria Overman-Dorrestijn
(voorzitter S.V.G.M.)

MOLENS VAN LIMBURG

*Van de heer P.W.E.A. van Bussel ontvangen
we de volgende informatie.*

De uitgave van het boek is gepland maart/april 1992 indien zich geen tegenslagen voordoen.

Het boek heeft als titel: 'De molens van Limburg', 'Een inventarisatie en een onderzoek naar de geschiedenis, de functies, de ontwikkeling en de achteruitgang van de Limburgse wind- en watermolens vanaf 1839'.

Het boek als zodanig wijkt af van de eerder in Nederland verschenen provinciale molenboeken. Het boek geeft een overzicht van de molens die van 1839 tot 1989 (150-jarig bestaan van de provincie) in Limburg hebben gestaan en waarvan een aantal nog bestaat. Het is mede een geschiedenis van het wind- en watermolenbedrijf in de provincie.

Het boek zal uit drie delen bestaan in één band.

Het eerste gedeelte behandelt de molentypen in Limburg, de ontwikkeling van de molens in de provincie, de molenfuncties (de 13 voornaamste functies van koren- tot naaldenslijpmolens), machines die in de molens werden gebruikt, de invloeden op de achteruitgang van het molenbestand, aspecten van het molenbehoud en de molenbestanden.

Het tweede gedeelte, het omvangrijkste deel, geeft een beschrijving van de molens in de Limburgse plaatsen en vermeldt vanaf 1839 c.q. de Franse Tijd de eigenaren en achtergrondinformatie. Het derde gedeelte omvat de gebruikelijke inventarisaties van de bestaande molens en de molenrestanten.

Het boek wordt afgesloten met een bronnen- en literatuuroverzicht en een register.

Het boek heeft ongeveer 800 bladzijden (A4-formaat). Ongeveer 450 afbeeldingen worden opgenomen.

De prijzen zijn voorlopig als volgt vastgesteld: bij voorintekening f 99,-, daarna f 129,-.

Geïnteresseerden worden verzocht vóór 31 december a.s. een briefkaart naar de uitgever te sturen. Na die datum zal een brochure met de intekenmogelijkheid worden toegezonden.

De uitgever is: BURA BOEKEN, Postbus nr. 4612, 5601 EP Eindhoven.

EXCURSIES

Op de laatstgehouden contactdag van het Gilde te Oirschot heb ik o.a. een van mijn vroegere instructeurs, de heer Jan Beers, gesproken. Hij is molenaar van de Grootte Molen te Schellinkhout (bij Hoorn) - een binnenkruier met 2-snelheden vizel. Gaarne is hij bereid om op een zaterdag een groepje molenaars in opleiding te ontvangen als zij dat zouden wensen.

Bovendien is hij desgevraagd bereid om een excursie naar de Zaanse Schans te organiseren. Het is heel goed mogelijk dat de molenaars van de Paltrok en de oliemolen bereid zijn om deze op de excursiedag te laten draaien. Ook de molenaar van de Noorder M te Zijpe (NH) - een binnenkruier met schepblad - is, wanneer hem dat gevraagd wordt, vermoedelijk graag bereid om ons op zijn molen te ontvangen. Enkele unieke gelegenheden voor molenaars in opleiding in het noorden om eens met deze molens kennis te maken. Vanzelfsprekend werken wij ook in deze weer graag samen met de afdelingen Groningen en Drente. Mocht er belangstelling voor een of meer van deze excursies zijn (alle drie op één dag redden we niet) dan graag even een telefoontje naar een van de onderstaande personen. Wij denken aan groepjes van maximaal acht man (twee auto's), want anders komt het bezoek niet tot zijn recht, lijkt ons.

Namens afd. bestuur, Dirk
Cor de Vos, 05665-1266
Thijs de Vries, 05110-5958
Dirk Kamminga, 05116-3479

AFSCHEIDSGESCHENK MONSTERS BURGEMEESTER BESTEMD VOOR MOLEN

Op 24 oktober 1991 nam mevrouw M.P. van der Klugt-Witte van afscheid als burgemeester van de gemeente Monster, waar zij bijna 30 jaar, eerst als raadslid, dan als wethouder en gedurende de laatste 8 jaar als burgemeester bij het bestuur was betrokken. Deze betrokkenheid blijkt ook uit haar wens dat het aan te bieden afscheidsgeschenk niet een cadeau moest zijn voor haarzelf, maar voor de hele gemeente.

Op verzoek van de burgemeester werd daarom besloten de in te zamelen gelden te bestemmen voor de noodzakelijk renovatie van het gevlucht van de Monsterse korenmolen 'De Vier Winden' en, als daar genoeg geld voor zou zijn, het completeren van de maalderij met een buil.

De opbrengst overtrof aller verwachting: tijdens de afscheidsreceptie op het gemeentehuis werd mevr. v.d. Klugt, namens bedrijfsleven en burgerij, op symbolische wijze de voorlopige opbrengst van de inzameling, t.w. 50.000 gulden (!) aangeboden, vergezeld van een gouden speld in de vorm van een molen. Hieruit blijkt niet alleen een grote waardering voor de vertrekkende burgemeester, maar ook

voor de plaats die de molen in de dorpsgemeenschap inneemt.

In haar dankwoord motiveerde de burgemeester nog haar keuze voor de molen: "...Wat mij ook altijd zo ontzettend aangesproken heeft dat de twee molenaars die wij hebben dat allemaal Pro Deo doen en zelfs ook aan het onderhoud werken, dat heb ik altijd heel geweldig gevonden. Wij hebben er ook nooit zoveel van gezegd en het een beetje als vanzelfsprekend aanvaard. Daarom, nu deze kans kwam, dacht ik 'dat zou toch wel erg mooi zijn'. Wat het opgeleverd heeft vind ik onvoorstelbaar veel, ik vind het prachtig! Het is iets waar we allemaal van kunnen genieten, want wij kunnen ons Monster toch ook niet denken zonder de molen..."

De aanbidding van het formidabele bedrag aan de molenaar door burgemeester mevrouw P.M. v.d. Klugt-Witte van.

V.l.n.r. vrijwillig molenaar A. Zwinkels, leerling molenaar H. v.d. Voort, vrijwillig molenaar C. Teeuwisse.

Impressie van een molenbezoek

Wat is het verschil tussen een draaiende molen op een doordeweekse dag en een draaiende molen in het weekend? Een opmerkelijke bezoeker had hier kennelijk over nagedacht. Het antwoord verbaasde hem. Door de week maalt er een beroepsmolenaar en in het weekend maalt of draait er meestal een vrijwillig molenaar. Bestaan er dan nog beroepsmolenaars?

Toen ik hem vertelde dat er een Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde bestaat waarvan de leden graan malen met de steen en op de wind, zoals dit honderden jaren geleden ook gebeurde, kende zijn enthousiasme geen grenzen. Hij had altijd gedacht dat molens in hoofdzaak monumenten zijn die het landschap versieren, maar begon nu het belang van de molen als werktuig te zien.

Nadat ik hem had verteld hoe na een geslaagde proef op de molen De Vrijheid, in 1973 te Schiedam, er steeds meer molens dagelijks in bedrijf werden gesteld, ontspon zich een gesprek over de problemen die hierbij op hunnen treden.

De geïnteresseerde bezoeker beseftte dat het een hele stap is om als beroep voor molenaar te kiezen. Het is ook beslist niet zonder risico's. Heel wat vrijwillige molenaars, die hun opleiding via het Gilde van Vrijwillige Molenaars met een examen succesvol hebben afgerond, draaien of malen in het weekend met een molen. Als het een korenmolen betreft, dan wil de vrijwilliger een koppel stenen in bedrijf stellen en meestal vindt hij wel een bedrijf of een boer die hem graan wil leveren. Zo waren er vrijwilligers die wekelijks al gauw enkele honderden kilo's meel aan bakkers in het dorp leverden. Maar zij wilden meer en sommigen waagden de sprong, gaven hun beroep op en werden beroepsmolenaar. Zo ongeveer ontstond het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde.

Een korenmolen is in staat om vele tonnen meel te produceren. Het probleem voor de molenaar is dus niet om het meel te produceren, z'n probleem zit er meer in dit kwijt te raken. Nu tegenwoordig veel meer mensen volkorenbrood eten, willen de bakkers het meel van de molen wel afnemen. In dit verband zou er een goede samenwerking dienen te zijn tussen de vrijwilliger en de beroepsmolenaar. Bij hem kunnen de vrijwilligers vaak meer producten afnemen dat zij op hun eigen molen maken. Het is nieuw voor m'n bezoeker dat er zoveel producten op een molen gemaakt kunnen worden. We noemen volkorenmeel, gebuild meel of bloem, rogge- en maismeel en verschillende combinaties hiervan.

Een vrijwilliger beperkt zich meestal tot het malen van volkorenmeel en zou zijn assortiment met de overige producten kunnen aanvullen. Voor z'n klanten is dat aantrekkelijk en hij helpt tevens de beroepsmolenaar met het vergroten van zijn

omzet. En in windstille tijden kan z'n verkoop doorgaan als hij wat meer van de beroepsmolenaar betreft. Die immers, heeft meestal een koppel stenen met mechanische aandrijving uitgerust, want hij kan zich niet permitteren om uitsluitend van de wind afhankelijk te zijn. Dat een vrijwilliger zijn verkoopprijzen afstemt op de adviezen die het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde hiervoor geeft, ligt voor de hand.

Zelfs op een poldermolen kan een vrijwilliger in z'n uitleg aan het publiek wijzen op het feit dat er in Nederland weer zo'n 60 molens dagelijks in bedrijf zijn en graan malen en hoe fantastisch uniek dit is. Hoe meer bekendheid hieraan wordt gegeven bij het grote publiek, destemmeer beroepsmolenaars en daarmee de molens, worden gediend.

Vanzelfsprekend zien de beroepsmolenaars die malende weekendmolenaars niet als concurrenten. Zij beperken hun productie tot enkele honderden kilo's per week en leveren natuurlijk niet aan bakkers die hun meel al van een beroepsmolenaar ontvangen. Alleen aan bakkers die nog helemaal geen molenmeel gebruiken, kunnen zij hun meel verkopen. Het is van belang dat er een goede spreiding is van de beroepsmolenaars zodat deze elkaar niet in de weg zitten. Bij het opnieuw in bedrijf stellen van een gerestaureerde korenmolen zal er ook altijd worden gekeken of er misschien al een werkende molen in de omgeving staat. Want binnen het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde ligt de nadruk op samenwerking en is onderlinge concurrentie uit den boze. Dat geldt natuurlijk ook voor de vrijwilligers.

M'n bezoeker is zichtbaar onder de indruk. Het blijkt dat hij nog nooit een malende molen van binnen heeft bekeken. Dankzij de blauwe wimpel durfde hij de molen binnen te gaan.

Hij verzekerde mij voortaan bij de bakker naar molenbrood te zullen vragen en hij zou het al zijn familie en kennissen ook aanraden.

We namen hartelijk afscheid van elkaar. Weer was er iemand voor onze molens gewonnen en dat stemde tot tevredenheid.

Vrijwillig watermolenaar, G. de Kat

HET WEER ZOALS HET WAS

Door Jan Kurver

In het afgelopen najaar hebben we er verschillende malen mee te maken gehad; noordwesten buien! Een zaterdag waarbij volop sprake was van deze, voor de molenaar, lastige wind, vergezeld gaande van vele zware buien, was 19 oktober. De week ervoor was er vrij onstuimig weer. Mede op verzoek van enkele vrijwillig molenaars wil ik het deze keer uitdrukkelijk hebben over buien.

Theorie

Vooral in het najaar komen NW-buien voor. Door de relatief hoge temperatuur van het zeewater, dat een vrijwel onuitputtelijke bron van warmte is, ontstaan ze daarboven gemakkelijk. Deze buien komen vaak in lange rijen, z.g. buienstraten, uit zee opzetten, parallel aan de heersende wind. Het betekent voor de molenaar dat de buien elkaar met grote regelmaat aflossen.

Ook in het voorjaar komen buien regelmatig voor. Het gezegde: 'Maartse buien', en 'Maart roert z'n staart' en 'April doet wat 'ie wil', duidt daar al op. De buien ontwikkelen zich dan meer boven land door de instraling van de zon. Het zeewater is in dat jaargetijde relatief koud.

NW-buien komen in de zomer weinig voor, maar dat wil niet zeggen dat ze dan onmogelijk zijn.

Ook in de winter kunnen NW-buien zeker voorkomen. Kortom: vooral in najaar en voorjaar. Ook in de winter en het minst in de zomer.

Het fenomeen 'NW-buien' komt voor uit richtingen tussen west en noord, soms ook uit zuidwest. 'NW-buien' uit het zuidwesten deden zich bijvoorbeeld voor op zondag 3 november.

NW-buien behoren normaliter bij een depressie. Zij vormen zich aan de achterzijde daarvan, vaak enige tijd na het passeren van een koufront. Direct na de koufrontpassage wordt de lucht vaak helder met weinig of geen bewolking. Geleidelijk aan ontstaan door de zonne-activiteit en het vochtige aardoppervlak kleine stapelwolken (cumulus). Deze worden steeds groter en gaan dan over in grote verticaal ontwikkelde buienwolken. (Voor de liefhebbers: Cumulonimbus - Cb) Deze grote buienwolken kunnen zich gedeeltelijk verbergen achter lagere bewolking. Men kan er soms slechts een deel van zien. Een molenaar zal steeds trachten tussen deze lagere wolken door te kijken. Een grote, zich ontwikkelende bui is vaak een redelijke tijd van tevoren te zien.

Bovenstaande visuele satellietfoto toont een oude depressie (L) waarin de koude polaire lucht van linksboven volledig (linksom) is ingedraaid. De spiraalvormige witte wolkenband is het koufront. Links daarvan is een strook te zien die vrijwel zonder bewolking is. Geleidelijk verder naar linksboven gaande zien we in grootte en dichtheid toenemende stapelwolken (Cumulus) die overgaan in vrijwel aaneengesloten **buienvolken** (Cumulonimbus). De pijltjes wijzen verder op berggolven die ontstaan boven het NW van het Iberische schiereiland, Bretagne, Normandië, en ZW Engeland. De relatief platte bewolking rechtsboven het centrum behoren bij het vroegere, nu oclusiefront warmtefront. (naar G.D. Schietecat)

Een losse bui beweegt zich mee met de heersende wind. Dit in tegenstelling tot een koufront, dat ook kan bestaan uit een rij buien. Deze liggen echter dwars op de wind en ze komen opzetten ruimer dan de heersende wind.

Behalve dat een losse bui met de wind mee gaat veroorzaakt ze op beperkte schaal ook een 'eigen' wind.

Valwinden

Een bui trekt in de eerste plaats lucht aan. Hij heeft dit nodig voor zijn ontwikkeling. Het betekent dat een zware bui die recht naar de molen toekomt en nog niet zichtbaar is, veroorzaakt dat de wind tij-

delijk afneemt, soms wel gedurende een kwartier of langer, om daarna des te heviger los te barsten.

Een buienwolk ontstaat door opstijgende lucht. Deze bevat een zeker percentage vocht. Op zekere hoogte condenseert dit vocht en er ontstaan vele kleine waterdruppeltjes. Deze druppeltjes gaan verder omhoog en worden tenslotte ijskristalletjes. Water en ijsdeeltjes vormen sneeuw. Het moment waarop verijzing van een wolk ontstaat, is goed te herkennen door het onscherper worden van de contouren van delen van de wolk. Op een zeker moment worden de deeltjes te zwaar voor de opstijgende luchtstroom en ze beginnen dan te vallen. Met dit vallen worden grote hoeveelheden koude lucht mee naar beneden gevoerd. Dit zijn de koude valwinden die de molenaar kunnen overvallen. Ze komen soms vóór de bui uit naar beneden en soms pas op het moment dat de bui ogenschijnlijk al voorbij is.

Wanneer de bovenlucht erg koud is komen bij behoorlijk ontwikkelde wolken zelfs al valwinden voor waar de molenaar acht op moet slaan. In zo'n geval is er nog geen sprake van neerslag.

Hagel is een klein klompje ijs dat diverse keren op en neer wordt gevoerd in een buienwolk en daardoor steeds groter wordt. Het valt uit de wolk als hagel of - als het ontdooit is - als een grote druppel regen. Steeds wordt koude lucht neerwaarts meegevoerd. Door de beweging van hagel in een wolk ontstaat elektrische activiteit, waardoor weer onweer kan ontstaan.

Wanneer een bui in de nabijheid van de molen komt, heeft dat veel invloed op de molen en diens gevolge op de molenaar.

Indien een bui ruimend langstrekt, dus van NW via N naar NO en op een afstand van ongeveer vijf tot tien kilometer, dan draait de wind van west of noordwest naar noord en soms nog iets verder. Ook neemt hij vaak tijdelijk sterk toe. De winddraaiing is slechts tijdelijk. Na een kwartier tot een half uur krimpt de wind geleidelijk terug. De molenaar dient te letten op zijn zeilen omdat de lussen los kunnen raken van de roede. Sommigen zullen wachten tot de bui is weggetrokken en de molen vangen, terwijl anderen iets kruien, ook al is dat tijdelijk.

Wanneer een bui krimpand langs gaat neemt de wind als regel iets af en krimpt iets. De zeilen kunnen tijdelijk wat slaan.

Het is van groot belang om voortdurend goed naar buien te kijken om te kunnen zien in welke richting ze zich ontwikkelen en of ze aan het groeien zijn of niet.

Komt de bui recht over en is hij niet te zwaar, dan kan de molenaar besluiten de molen aan te houden, eventueel met de roedketting tijdelijk aan de roede. Bij een vol bezeilde molen is het gebruik van de roedketting aan te bevelen. Komt er een zware bui recht over de molen dan is het aan te bevelen tevoren twee vollen weg te trekken en de molen

met de andere twee zeilen rechtop stil te zetten met de roedketting vast. Bij een zware grote bui waarin men onweer vermoedt, wordt geheel afgezeild met daarna roedketting en bliksemafleider vast. In deze situatie is vaak grote haast geboden. De bui wacht niet tot de molenaar klaar is...

Bij een zeer zware bui mag men er niet van uit gaan dat de wind in één en dezelfde hoek blijft zitten. Daarom mag men dan niet met zeilen voor blijven staan.

Er is van een totaal andere situatie sprake wanneer er weinig wind is en alleen een licht buitje wat wind veroorzaakt. Het windje uit de bui is dan juist voldoende om de molensteen te trekken. Vooral in korenmolenaarskringen wordt wel op deze wijze gemalen. Een watermolenaar zal niet snel van deze kleine windjes gebruik maken. Kwantitatief zijn deze windjes hem te weinig.

Sterk wisselende buienwinden zijn de reden om soms met twee vollen te malen. Dit is in deze situatie toegestaan en heeft het voordeel dat sneller kan worden gezwich.

Ervaring

Het juist inschatten van de zwaarte en het effect van een bui vereist een lange ervaring. Er zijn diverse mogelijkheden om buien te verwerken op een molen. Een onervaren molenaar zal als hij nog slechts kort zelfstandig op een molen maalt wel eens fouten maken. Het is tenslotte heel iets anders om alleen op een molen te staan dan onder leiding. Zo zal hij soms achteraf gezien nodeloos zijn molen hebben stil gehouden of hebben gezwich. Dat is zeker geen schande. Slechter is het wanneer een molenaar compleet wordt overvallen door een bui. Toch kan het wel voorkomen dat er meer wind in een bui zit dan verwacht.

Een molen met vier volle zeilen laat zich niet zo gemakkelijk vangen. Het is daarom belangrijk om bij twijfel bijtijds te reageren en niet tot het laatste te wachten met de vang.

De energie die in de wind zit neemt niet evenredig toe. Wanneer de windsnelheid verdubbelt, verviervoudigt de energie die er in zit. Het betekent ook dat de vang veel meer energie moet afbreken.

Indien de molen dan niet te vangen is, dient na zo'n 10 à 15 seconden maximaal vangen, deze te worden gelicht en moet men wachten op een mogelijke zaam, dat is een korie windafname. De molen - die dan veel te hard gaat - dient men goed in de gaten te houden. Wanneer het gieren en fluiten van de wieken en ook de windsnelheid maar een klein beetje minder worden, presenteert men weer snel de vang en wel maximaal, in de hoop dat de molen wil luisteren. Ook dan geldt weer dat de molen binnen 10 à 15 seconden moet reageren. Het duurt daarna nog wel even voor de molen echt stilstaat. Er wordt op zo'n moment het maximum van de vang geëist.

Ofschoon ik het niemand toewens, kan het gebeuren dat een molen niet stil te houden is. De gang is er wel uit, maar hij blijft 20 tot 30 enden per minuut doorgaan (vooral een fokkenmolen).

Men moet dan toch de vang lichten omdat anders de boel in de brand gaat.

Als de vang zo zwaar op de proef is gesteld dient men deze daarna te controleren op mechanische schade als koebouten die in de daklijst zijn getrokken en of de bevestiging van buikstuk aan voeghout nog in orde is. Ook dient men te letten op schroeïend hout. Molens die in brand werden gevangen brandden vaak pas uren later af.

In dit verband herinner ik me een buikstuk met een meer dan vuistgroot brandgat erin, ...door en door...

Zo herinner ik me ook een buikstuk waarvan het eerste stukje op de plaats van de doorgaande spiebout was afgebroken. Ook de twintig gesmede spijkers die verder de verbinding tussen de maanijzers en het hout in stand hielden waren allen ongeveer een centimeter uit het hout getrokken en bogen in een rij hun kopjes naar opzij...

Het inschatten van een bui is een ervaringszaak, zoals al gezegd. Veel factoren spelen dan mee. Behalve het kijken naar de richting waarin de bui gaat let de molenaar op de onderzijde. Kan hij er onderdoor kijken dan zal het met de bui wel meevallen. Is de onderzijde donker dan is de bui zwaar. Als er trechtervormige uitstulpingen zijn dan moet men rekenen op veel wind. Kleurverschijnselen als geel, groen of loodgrijs duiden op hagel met zware valwinden en grote kans op onweer.

Molenaars die niets voelen voor de risico's die in buien kunnen zitten zullen er snel toe overgaan om zonder zeilen te gaan malen. Het is mij ook bekend

dat er molenaars zijn die het voor gezien houden als het woord 'onweer' in een weerbericht voorkomt. Dit laatste is niet nodig. Men moet reageren op een bui die nadert, niet op een die niet komt maar wel voorspeld is. Bovendien komt er wel onweer voor die niet voorspeld werd.

Dit neemt niet weg dat men geen risico's moet nemen die men niet aankan. Ook als men werkelijk opziet tegen de kou en de regen en het buiten staan op de hoek van de molen, dan kan men de molen beter laten staan.

Een molen die licht belast is of waarvan alleen de as meedraait zal snel uit de zeilen gaan. Ook een molenaar van een fokkenmolen zal met zo min mogelijk zeil voor proberen te werken. Een fokkenmolen met vier vollen is veel slechter te vangen dan een molen met Oud-Hollands tuig.

Het zal tenslotte duidelijk zijn dat buien een zeer plaatselijk verschijnsel zijn en dat de uitwerking ervan op korte afstand sterk kan verschillen. Al eerder werd het geval gememoreerd dat twee molens die slechts zes kilometer uit elkaar stonden een volkomen andere wind hadden. De ene maalde uit het westen, de andere uit NNO! Het is daarom vaak zinloos om weersituaties bij molens zo maar te vergelijken met elkaar. Zeker bij NW-buien is het goed mogelijk dat Jantje de ene bui na de ander over zich krijgt, die nog zwaar zijn ook, terwijl Pietje geen centje last heeft.

Zo is elke bui steeds anders. Wie houdt van dat soort uitdagingen zal met veel plezier molenaar zijn...

OP ZOEK NAAR DE WINDBRIEF

Een speurtocht naar de geschiedenis van molen 'de Herder' te Medemblik.

De Herder

De huidige meelmolen 'de Herder' werd in 1695 gebouwd als dubbele oliemolen. De molen heeft gestaan aan het Zwet in Wormer op de grens met Jisp. In 1904 werd de molen gesloopt en overgebracht naar Willeskop bij Oudewater. Hier werd hij als korenmolen herbouwd. Tot 1941 maalde de molen op de wind en in 1949 werd hij onttakeld. Het gaande werk werd verwijderd en de Zaanse romp werd opgenomen in een maalderijcomplex.

In Medemblik wilde men graag de molen, die daar in 1948 gesloopt was, weer terug hebben. Dit kon gerealiseerd worden mede dankzij de aankoop van de Willeskopse romp met kap. Van 1986 tot en met 1990 is er door vele vrijwilligers aan de wederopbouw gewerkt. Een molenaar werd gevonden in de persoon van Rens de Ruiter. Samen met zijn maaipluig maait hij elke zaterdag met 'de Herder'. De molen is voor het publiek toegankelijk.

De Speurtocht

De speurtocht naar de windbrief begon in het rijksarchief van Noord-Holland te Haarlem. Archiven van Hollands Noorderkwartier werden onderzocht. Windbrieven werden echter niet gevonden. De archivaris aldaar vertelde dat Den Haag waarschijnlijk de plaats is voor het vinden van windbrieven. Voor het vertrek naar Den Haag werd nog een bezoek gebracht aan het streekarchief Waterland in Purmerend. Ook hier werden geen windbrieven gevonden, maar wel ander interessant materiaal met name uit de 19e eeuw. Er zijn lijsten van fabrieken en molens met o.a. productie-cijfers, hoeveel mensen er werkzaam waren, wie de eigenaar was etc. etc...

Zo werden in het jaar 1842 door oliemolen 'de Herder' 699 vaten olie en 160.000 koeken gefabriceerd onder leiding van vader en zoon Wildschut.

Om terug te gaan naar het begin, werd uiteindelijk een bezoek gebracht aan het Algemeen Rijksarchief in Den Haag. Bij binnenkomst krijgt elke bezoeker een persoonlijk computer- en registratienummer. Hiermee kunnen stukken uit het archief via een terminal worden aangevraagd. In het archief is een boek aanwezig met daarin een inventaris van alle windbrieven die bewaard gebleven zijn. Gerangschikt van Aalsmeer tot Zijpe, op plaats en op jaartal is het niet moeilijk uit te vinden of er van een bepaalde molen een windbrief in het archief aanwezig is. Via de terminal is het betreffende deel uit het archief van de grafelijke rekenkamer (d.i. het archief waarin o.a. de windbrieven zijn opgeslagen) op te vragen. Na enige tijd arriveert er een grote doos met eeuwenoude stuk-

ken. Deze stukken liggen op chronologische volgorde. De datum van afgifte van de windbrief staat in de inventaris. De akte van vergunning van het recht van de wind van molen 'de Herder' was toen zo gevonden.

Het windrecht

Al omstreeks het jaar 1000 is er sprake van het 'recht van de wind', waarover oorspronkelijk de Karolingische koningen beschikten: "Over wiens land de wind waait, dien is de wind!"

Later berustte dit recht bij de graven van Holland en Zeeland enz. Nog later, na de afzwering van Philips II in 1581 ging dit recht (met andere 'landsheerlijke' rechten) over op de staten van de gewesten.

De vergunning of 'octrooi' voor het oprichten van een windmolen werd in sommige streken vastgelegd in een officiële akte, de windbrief. Vooral over de Noord-Hollandse en Zaanse windbrieven is veel bekend. Hierin werden ook alle voorwaarden en plichten van de molenstichter omschreven,

zeilmakerij Fa. van Neerven & Zn.

opgericht

1925

van Neerven's MOLENZEILEN

'N BEGRIP VOOR DE MOLENAAR

IN

NEDERLAND, BELGIË
EN DUITSLAND

IN

KATOEN, W.K. 77 EN VLASDOEK

DR. VAN ERPSTRAAT 1

5341 AK OSS

TELEFOON 04120-24028

maar daar stond tegenover dat de vrije windvang in de windbrief werd verzekerd. De eigenaar van een molen kon op grond van dit windrecht windbelemmering door gebouwen en geboomte rond zijn molen (laten) bestrijden.

De windbrief

De windbrief van 'de Herder' is afgegeven op 3 maart 1695 aan Jan Maertensz Wol (en niet Mol, zoals Boorsma schrijft in zijn boek 1000 Zaanse Molens). In de brief wordt Jan Maertensz Wol, Buysman tot Wormer het recht van de wind verleend "tot een dubbele olymolen, bij hem opgericht tot Wormer, op het Sweth, benoorden het dorp, bij de kerk". Ook staan er in de brief allerlei bepalingen o.a. over de jaarlijkse bijdrage van "neegen ponden".

Een van de laatste bepalingen is: "Voorts sal de suppl (Jan Maertensz Wol) gehouden zijn de naem van de Harder (=Herder) aende vorn. molen te doen stellen ter bequamster, en sigtbaerster plaetse, met groote, claere en lesbaere letteren, om van verre bequamelijke gelesen ende alsoo van andere molens onderscheyden te connen werden."

De Herder kunt u nu nog steeds van verre onderschieden als u richting Medemblik komt. Het windrecht bestaat echter niet meer. Door de omwenteling in 1795 is het komen te vervallen. Op 1 oktober 1795 werden de Nederlanden bij Frankrijk ingelijfd. Een nieuwe grondwet werd van kracht. Alle oude staatkundige, rechterlijke en kerkelijke instellingen verdwenen in slechts enkele weken tijd. Ook het recht van de wind verdween en wel voorgoed.

Veel windbrieven zijn bewaard gebleven in het algemeen rijksarchief in Den Haag. Voor wie zelf wil gaan zoeken; het archief is gelegen aan het Prins Willem Alexanderhof 20, 2595 BE Den Haag, telefoon 070-814381. (Vlakbij N.S.-station Den Haag C.S.)

De studiezalen zijn geopend: maandag 13.30-17.00 uur, dinsdag tot en met vrijdag 9.00-17.00 uur. De toegang is gratis.

Tom Kreuning, vrijwillige molenaar i.o.

WERKGROEP NATIONALE MOLENDAG

De Werkgroep Nationale Molen dag is alweer een keer bij elkaar geweest. We bespreken dan de gang van zaken van de afgelopen NM. Wat ging er eventueel fout, wat kan/moet anders enz. Het ontwerp voor een nieuwe affiche was ook al weer gevormd.

derd. Voor de komende NM zorgt DirkJan Abels-kamp voor een mooie affiche.

Het is volgend jaar alweer de twintigste Nationale Molen dag. En zoals steeds wordt het weer gewoon als vanouds de tweede zaterdag in mei. Ook de Landelijke Fietsdag valt weer op dezelfde dag. Voor diegenen die bezoek op hun molen willen is het nu de hoogste tijd om naar de plaatselijke VVV of ANWB-kantoren te gaan en te proberen de betreffende molen in een fietsroute opgenomen te krijgen.

Voor ondergetekende is het inmiddels al de tiende keer dat de NM georganiseerd wordt. Ik heb gemeend er direkt na de NM een punt achter te moeten zetten. De spanning is er wat af, en zelfs de tekst voor een simpel foldertje wordt na tien keer bijna een onmogelijkheid. Omdat het voor zo'n concrete opdracht als de organisatie van de NM, handig is dat de werkgroepsleden bij elkaar in de buurt wonen, heb ik in onze eigen regio naar een opvolger gezocht.

We vonden Wessel Koster uit Emmen bereid mee te gaan doen. Dit seizoen draait hij al mee, hij is namelijk al begonnen alle adresbestanden in zijn PC te gaan verwerken, en gaat in februari/maart Hans Petit helpen bij de verzendingen. Voor Bert van Uffelen verandert er dus niets tot en met de NM.

Daarna gaan de enquête-formulieren direkt naar Coevorden, waarna Hans dus begint met de stukjes in De Molenaar. En verder neemt Hans dus na de NM het gedeelte van Bert over. Vanaf de NM 1992 neemt Wessel het gedeelte van Hans geheel over. De Hollandsche Molen moet nog instemmen met het een en ander, maar dat zal geen probleem zijn. We zorgen voor probleemloze opvolging en dat is allang mooi!

Werkgroep Nationale Molen dag
Bert van Uffelen

EEN NIEUWE GAST- GEVEND MOLENAAR

Met deze nieuwe gastgevend molenaar is tevens de mogelijkheid geopend voor alle vrijwilligers in opleiding om eens terdege kennis te maken met een molen, uitgerust met een wiekenkruis met zelf-zwichting. Is het reeds interessant voor alle vrijwilligers, voor de Groningers is dat zeker, daar zij met dit wiekensysteem regelmatig te maken krijgen.

Men kan met ingang van heden terecht op de prachtige korenmolen 'Wilhelmina', Molenstreek 1, 9733 AC Groningen, tel. 05900-14899.

De molen is op de zaterdagen geopend van 9.30 t/m 12.00 uur en van 13.00 t/m 18.00 uur.

DE MOLENMAKER DIE IETS VAN AERODYNAMICA AFWIST

Boer van Beek rijdt met zijn brik naar de korenmolen van molenaar Vellekoop in het dorp Hazerswoude. Hij moet daar zijn om het gemalen graan op te halen dat hij de dag daarvoor op de molen had gebracht. Het is nog zeer vroeg in de twintigste eeuw, een paard en wagen is nog een zeer vertrouwd beeld in de straten.

Het dochttertje Margje van boer van Beek blijft op de bok van de brik achter als vader de molen binnen gaat. Achter in de bak van de brik zit ook nog het één jaar jongere broertje van zus.

Al met al een vredig tafereel, waaraan echter snel een einde zal komen. Een echte dorpsrekel loopt langs de brik en roept tegen het paard ervoor "vort peerd". Het beest, trouw als hij is aan de hem gegeven opdrachten, zet zich in draf. De reactie van de beide kinderen is geheel verschillend; het jongetje raakt kennelijk in paniek en zet het op een huilen. Margje daarentegen is meer gewend en wacht maar af waar het schip strandt.

De gehele situatie is toch gevaarlijk voor beide kinderen en vader van Beek realiseert zich dat wanneer hij zijn zoon hoort huilen. Hij schopt de klompen in een hoek van de molen en vliegt naar buiten. De wagen staat inmiddels al stil want de jonge zwager van molenaar Vellekoop heeft het paard staande gehouden. Boer van Beek neemt de leidsels over van de jongen en bedankt hem voor zijn oplettendheid.

Een goede twintig jaar na deze bewuste dag, heeft de redder Henk Verheul zijn zwager molenaar Vellekoop opgevolgd als molenaar.

Margje is ook ouder geworden en is inmiddels getrouwd met... een molenmaker. De gelukkige is molenmaker Adrianus Jan Dekker. En nu juist deze jonge vakman wordt de hoofdpersoon van ons verhaal.

Hij werd geboren te Hazerswoude in 1892 als zoon van Jan Dekker, ook van beroep molenmaker, die met hart en ziel aan zijn vak en de molens is verknocht.

Jan Dekker is een man van weinig woorden, maar als men hem benadert om een molen te slopen dan ontmoet men in hem een felle tegenstander. Hij is er vast van overtuigd dat molens nog wel degelijk een taak kunnen hebben.

Zijn zoon Adrianus krijgt het vanzelfsprekend met de paplepel ingegeven en is al snel dezelfde mening toegedaan. Reeds op 11-jarige leeftijd wordt hij meegenomen op karwei en één der eerste klussen is de reparatie en het van nieuw riet voorzien van de ondermolen van de Driemanspolder onder Leidschendam.

Adrianus is echter naast molenmaker in hart en nieren, ook een realist en hij beseft terdege dat de

HET DOOR A.J. DEKKER IN 1915 GEBOUWDE LATTENZAGERTJE
TE HAZERSWOUDE DORP. VLUCHT 7,00 m.

windmolens zoals zij er nu nog bij honderden staan, ten dode zijn opgeschreven.

De nog jonge molenmaker gaat aan het experimenteren met andere wiekvormen en vijzels om het water omhoog te brengen. Hij doet dit o.a. met de wieken van een door hem gebouwd lattenzagerijtje. Tevens brengt hij in het gaande werk veranderingen aan. Deze veranderingen bestaan uit het toepassen van kogellagers op de diverse spillen.

Dat over dit molentje niet te min moet worden gedacht wordt op een zekere dag overduidelijk bewezen. In de periode 1914/1918 is molenmaker Dekker ook betrokken bij het bouwen van de eerste broeikassen in de omgeving van Hazerswoude. Daarvoor zijn duizenden geprofileerde glaslaten nodig. Er zit echter weinig schot in het werk, want het is reeds veertien dagen mooi maar windstil zomerweer. Op een nacht keert de wind en deze trekt behoorlijk aan. Adriaan wordt daar wakker van en vliegt zijn bed uit en neemt daarbij zijn broer Wim mee. De volgende morgen staan de molenmakersknechten verbaasd te kijken als zij

tegen een berg opkijken van welgeteld zo'n 2000 latten voor broeikasramen die voorzien zijn van keurig daarin gezaagde glassponningen.

Het molentje komt steeds minder in bedrijf daar er steeds veelvuldiger met de elektrische zaag wordt gewerkt. Het molentje gaat net als alle andere molens, welke niet meer worden gebruikt, langzaam ten gronde.

Het komt in 1937 zelfs zover dat de roeden moeten worden verwijderd, daar ze naar beneden dreigen te komen.

Er zijn echter mensen in het dorp die dit met lede ogen aanzien en één van hen is de bekende heer Bicker Caarten. Deze weet wat geld los te peuteren bij diverse molenvrienden en het molentje wordt weer in volle glorie hersteld.

Voor het echter zover is zijn er nog heel veel meer zaken de revue gepasseerd in Hazerswoude en later in Leiden. Dekker heeft gehoord van de prijsvraag uitgeschreven in 1924 door de Hollandse Molen, waarvan de essentie is rendementsverbetering te verkrijgen voor de Hollandsche molens, waarmee een betere toekomst verzekerd kan worden voor deze wienkdraggers.

Dit was een kolfje naar de hand van Adriaan daar hij reeds enkele jaren aan het experimenteren en knutselen was. Hij diende een lijvig rapport in met de door hem voorgestelde verbeteringen. Het door hem uitgedachte systeem bestond niet alleen uit verbetering van het profiel van de wiken, maar

omvatte veel meer. Daarbij hoorde o.a. ook het leggen van de bovenas op een tweetal rollen i.p.v. de vertrouwde halssteen en het vervangen van het scheprad door schroefpompen.

De commissie die de inzendingen beoordeelt, adviseert Dekker om het systeem klaar te maken en in 1926-27 is het zover dat de ideeën van Dekker worden gerealiseerd. Men heeft als proef daarvoor uitgekozen de poldermolen te Waardenburg in de Tielerwaard.

Men had grootse verwachtingen van het Dekker-systeem daar men tijdens proeven in het toenmalige laboratorium van de Rijksstudiedienst voor Luchtvaartzaken had vastgesteld, dat het systeem grote rendementsverbeteringen kon geven. Gaf het z.g. Oud-Hollandse wieksysteem een rendement van 9 à 12%, het Dekker-systeem gaf 34 à 52%.

Op 29 november 1927 werd met de molen proefgemalen in het bijzijn van de minister voor Waterstaatszaken, mr. H. v.d. Vegte en de voltallige technische commissie van de Ver. De Hollandse Molen.

Naar aanleiding van dit feit ontvangt Dekker de erepenning der Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel. En dit is een grote eer daar de penning slechts enkele keren is uitgereikt.

Na enige tijd kreeg Dekker de reeds lang verwachte pluim op zijn hoed, het polderbestuur van de Tielerwaard deelde mede meer dan tevreden te zijn. Dit had tot gevolg dat in de periode 1928 t/m

MOGEN WIJ HET EVEN MET U HEBBEN OVER HET GEZICHT VAN UW BEDRIJF?

Wilhelmina levert bedrijfskleding in vele uitvoeringen, modellen en materialen. Maar ook effektmatten, poetsdoeken, kleefzwabbers en handdoek- en zeepautomaten. Afname van deze producten en nog vele andere in combinatie met Wilhelmina's unieke huurservice geeft u de zekerheid van altijd schoon en compleet materiaal. Want zeg nu zelf, een onverzorgd bedrijf dat is toch zeker geen gezicht.

Wilhelmina werkt aan schoner werken.

Wilhelmina Textielreiniging bv
Kanaaldijk Zuid-West 9
5706 LD HELMOND
Tel. 04920-35820

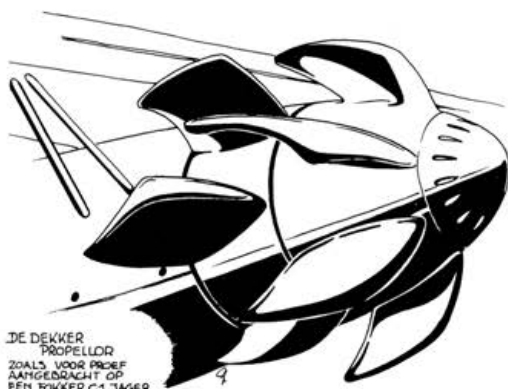
Wilhelmina

werkt aan schoner werken

Allison straalmotor met unducted fan.
Model 57B

1930 reeds 31 molens werden verdekkerd. Ondanks deze opmerkelijke rendementsverhoging en het daaraan gekoppelde succes krijgt Dekker geen prijs. De praktijk wees zonder meer uit dat het wiksysteem met de daarbij behorende pompen een aanzienlijke verbetering waren.

Het Dekker-systeem trekt echter ook in het buitenland de aandacht en wel in België. Op de koren-molen van Gistel in West-Vlaanderen werden de wieken ook verdekkerd. Een prachtige gedenksteen werd n.a.v. dit feit in de muur van de molen aangebracht, met de navolgende tekst:

VERDEKKERD 'K ZAL DRAAIEN
HOE WEINIG 'T MAG WAAIEN

In de tweede wereldoorlog wordt ook druk gebruik gemaakt van de verbeterde wiekvorm, als electriciteit en gas worden afgesloten. Kleine windmolentjes met Dekker-wiekjes zorgen voor de benodigde energie voor kleine machines voor b.v. het draaien van hout, maar ook voor het schrapen van aardappelen.

De bezetter kreeg dit al snel in de gaten en vorderde hier en daar deze uitstekend functionerende molentjes voor haar eigen duistere praktijken.

In 1939 komt dan eindelijk de erkenning en ontvangt Dekker het certificaat van verdienste van de Ver. De Hollandsche Molen.

Dekker zit echter niet stil. Zijn gedachten gaan verder dan de molens. Hij zoekt het letterlijk en figuurlijk hoger op. Een van zijn vrienden is de bekende vliegtuigbouwer Anthonie Fokker, die als

rechtgeaard Hollander van molens houdt en Dekkers werk bewondert.

Tijdens de vele gesprekken tussen deze twee is, naar later zou blijken, ook veel gesproken over rendementsverbetering van het vermogen van vliegtuigmotoren. Fokker vraagt Dekker zelfs om daar eens over na te denken en hij doet dat ook. Dekker zou Dekker niet zijn als hij het verhogen van het rendement niet zou zoeken in betere propellervormen.

Hij piekert zich suf en raadpleegt de beschikbare literatuur. Hij komt helaas geen stap verder en dan, opeens is het idee daar. Hij heeft de vlucht van diverse vogels nauwlettend gadeslagen en bijt zich tenslotte vast in de vlucht van de meeuwen. Hij is geheel geobsedeerd door deze ranke vogels, vooral als hij vanuit de trein ziet hoe deze vogels, er naast vliegend, met gemak niet alleen in de lucht blijven, maar ook door lichte veranderingen in de stand van hun vleugels gebruik maken van de windvlagen.

De Dekker-propeller is dan in gedachte geboren. Deze propeller bestaat uit een snel roterende metalen krans waarop zes sterke ingekorte meeuwen-vleugels zijn vastgezet. De vleugels gelijken eigenlijk meer op gebogen haaienvinnen.

Een model draait al snel proef in de huiskamer van Dekker, aangedreven door het motortje van mevr. Dekker's naaimachine.

Het gaat allemaal erg hard maar Dekker is nog niet tevreden. De propeller wordt nog voorzien van een tweede ring met zes vinnen waarna blijkt dat deze samenstelling een grote verbetering is.

Anthonie Fokker is enthousiast en weet zelfs belangstelling te wekken in regeringskringen. De regering gaat zoals dat vooral voor de oorlog het geval was niet over één nacht ijs en verlangt rapporten van onafhankelijke instanties.

Daarmee begint een ware lijdensweg voor Dekker. Uitvinden is een schone zaak, maar erkenning verkrijgen is iets geheel anders. Om in een zaak als deze succes te behalen moet men veel geduld bezitten, zakelijk instinct, diplomatieke vaardigheden en liefst nog kunnen beschikken over een aantal 'kruiwagens'.

Er worden proeven genomen door diverse instanties. Helaas zijn de resultaten niet van dien aard dat de regering besluit verder aandacht aan de Dekker-propeller te besteden. Wederom: Dekker zou Dekker niet zijn geweest, als hij toch doorzet en een proefopstelling maakt in een loods van de Firma Monhemius aan de Zoeterwoudse weg in Leiden. Hij verwerft hierbij de medewerking van een drietal ingenieurs en de resultaten zijn dan geheel anders.

Mede door dit doorzetten krijgt Dekker van Fokker de beschikking over een oude Fokker C1 jager van de luchtmacht. Dit vliegtuig wordt omgebouwd en daarmee geschikt gemaakt voor de montage van een gietijzeren exemplaar van de Dekker-propeller.

Op het vliegveld Iepenbergh worden met medewerking van sergeant-vlieger Jägers van de Nederlandse Strijdkrachten uitgebreide tests uitgevoerd. De machine mag helaas nog niet de lucht in daar de Rijksluchtvaartdienst nog niet beschikt over trekkrachtgegevens van deze nieuwe propeller.

Tijdens de proeven is de machine bij het op toeren komen van de motor al bijna niet meer te houden. Het lijkt alsof zij mede wil werken om het gelijk aan te tonen van Dekker.

Helaas..., dan komt de grootste tegenslag of liever gezegd de genadeslag voor Dekker.

10 mei 1940, Iepenburg wordt gebombardeerd, vele loodsen liggen in puin, de loods waarin de oude Fokker C1 met de Dekker-propeller staat opgesteld blijft wonderwel gespaard. Het is echter uitstel van executie. Nederland capituleert op 15 mei en reeds op 18 mei staat de C1 met de Dekker-propeller op een vrachtwagen om naar Duitsland te worden afgevoerd.

Wat er daarna met de C1 en de propeller is gebeurd, staat niet onomstotelijk vast. Wel is bekend dat vanaf het vliegveld Alderhof bij Berlijn proeven zijn genomen, waarbij tijdens de eerste de beste start direct na het loskomen het vliegtuig neerstort en bleek dat de piloot zijn nek gebroken had. Was de oorzaak de onverwacht grote acceleratie? Hiervoor was men tijdens de proeven op Iepenburg al bang, gezien de verkregen reusachtige trekkracht in vergelijking met conventionele propellers.

Na de oorlog pakt Dekker de draad weer op, maar de straalmotor heeft de voorkeur als motor. Deze machine heeft een veel betere verhouding tussen het geleverde vermogen en het brandstofverbruik, dan welke andere motor ook. Men zit dus

op dat moment niet meer verlegen om een betere propeller.

Toch: als we in de luchtvaartwereld van heden ten dage rondkijken vinden we een ontwerp van een propellersysteem dat wel heel erg sterk lijkt op datgene wat Adriaan Dekker in de dertiger jaren het levenslicht deed aanschouwen. We doelen hier op de als een revolutionaire vinding naar voren gebrachte z.g. Unducted Fan. Dit is eveneens een propeller voorzien van een tweetal ringen met gebogen bladen die tegengesteld vlak achter elkaar draaien.

De voordelen zijn een groot vermogen bij een relatief laag brandstofverbruik en daarbij nog weinig propeller-lawaai.

Het zijn precies die voordelen waar de Dekker-propeller ook zijn korte succes aan te danken had. Bovendien is de vormgeving vrijwel indientiek.

Een mooier postuum compliment kan Adrianus Jan Dekker niet gekregen hebben.

G.J. Pouw

Bron: Histechica dec. 1980 no. 14

WAT WAS DAT VOOR 'N MOLENZAAK

Watermolens (geen poldermolens) zijn in aantal t.o.v. de windmolens in ons land in de minderheid, en zoals het altijd met een minderheid gesteld is, zal er ook minder aandacht voor zijn. De redactie is zich daar zeer wel van bewust en probeert zoveel mogelijk deze vergeten groep onder de aandacht te brengen, al lukt dat niet altijd.

Om die reden kozen wij een molenzaak uit deze romantische molensector van ruisend water en stromende beken.

Het onderwerp in de vorige Gildebrief was dan ook een wel zeer essentieel onderdeel van dit type molen, het was een schoep, schop of schoppe van een watermolenrad.

Het afgebeelde model is een reeds enigszins 'gemoderniseerde' uitvoering. Het drukvlak waartegen het stromende water stoot is een weinig gebogen, om het water beter vast te kunnen houden. Het is een goede poging om het rendement van een watermolen hiermede op te voeren. Deze gebogen vorm groeide later uit tot sterk gewelfde schoepen van het model, dat o.a. voorkomt op de molen te Mechelen (L).

De schoepen werden nog wel eens gekraakt door een stukje hout of iets dergelijks, dat klem raakte onder of naast het rad. Dat was de reden dat men deze schoepen net als de kammen in de molenwielen snel verwisselbaar maakte. De steel waarop de

AFDELING FRIESLAND

Weercursus

In de vorige Gildebrief werd reeds aangekondigd dat we voornemens waren om, evenals in de vorige winter, wederom een weercursus te organiseren. Uit een telefoontje met Piet Paulusma is inmiddels gebleken dat hij weer bereid is de cursus te geven. Het wordt echter wat later in de tijd dan vorig jaar; we kunnen namelijk niet eerder starten dan in maart, eensdeels omdat de heer Paulusma zeer bezet is en anderdeels omdat het niet eenvoudig bleek een geschikte zaal te vinden, daar bijna alle zalen voor de komende winterperiode al besproken waren. Gelukkig kon ik er nog in slagen om in Bergum een geschikte gelegenheid te huren.

De cursus zal nu - uiteraard afhankelijk van voldoende deelname - worden gehouden op een zevental dinsdagavonden, te weten op: 17, 24 en 31 maart, 14, 21 en 28 april en op 5 mei; aanvang 20.00 uur; bovenzaal (met bar) in hotel-café-restaurant 'Het Roodhert', Schoolstraat, Bergum.

De kosten van deelname aan deze cursus zijn afhankelijk van het aantal deelnemers. Uitgaande van een twintigtal deelnemers kunnen deze voorlopig worden begroot op $\pm$ f 40,- per persoon voor de gehele cursus. Inmiddels zijn we bezig om eventuele subsidiebronnen aan te boren; dus wie weet gaan de deelnamekosten nog wat omlaag. Wij willen graag alle molenaars in opleiding in ons hoge noorden (Friesland, Groningen, Drente) opwekken aan deze nuttige cursus deel te nemen. Als er plaats over is zijn uiteraard ook geslaagde molenaars van harte welkom.

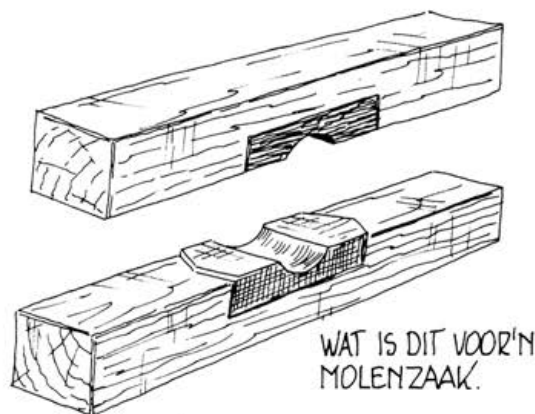
In tegenstelling tot wat we in de vorige Gildebrief schreven is opgave nog **mogelijk tot 1 februari a.s.** Mocht blijken dat er te weinig deelnemers zijn - waar we echter niet van uitgaan, temeer daar er zich al een zestal hebben opgegeven - dan houden we ons het recht voor om de cursus te annuleren.

Namens het afdelingsbestuur,
Dirk Kamminga (05116-3479)

VERZAMELINGEN IN VELE SOORTEN

Verzamelen is een leuke en fascinerende bezigheid. Steeds meer mensen leggen zich hier dan ook op toe. Zo ook vele van onze Gildeleden.

Het begint met 10 of 12 ansichtkaarten, maar ongemerkt groeit het al snel uit naar enkele tientallen, zo niet honderden. Daarnaast bezit men dik-

eigenlijke schoep was aangebracht had met het oog hierop ook een spiegel aan het einde.

De afgebeelde schoep komt men alleen tegen op onder- of middenslag raderen. De schoepen van een bovenslagrad zien er geheel anders uit. De volgende keer meer hierover.

KUNSTMOLENSTENEN

**ZOWEL MET ZACHTE UITSLAG ALS MASSIEVE,
KUNNEN WIJ U NAAR KEUZE LEVEREN.**

Onze maalstenen worden vakkundig afgewerkt, vooral ook het scherpen en het goed onder de rij brengen.

Ook is in ons bedrijf gelegenheid, voor hen die daar prijs op stellen, om onze stenen te zien malen.

Ook voor nieuwe Duitse blauwe stenen kunnen wij u van dienst zijn.

Voor verdere inlichtingen graag bereid.

A. H. KEES

**KUNSTMOLENSTEENFABRIEK
EN MOLENAARSBEDRIJF**

VALKENSWAARDSEWEG 3, 5595 CA
LEENDE
TELEFOON (04906) 1207

wijls ook nog een behoorlijk aantal molenboeken, foto's, dia's, enz.

Dit soort verzamelingen kan in de loop der jaren uitgroeien tot een behoorlijk omvangrijk en waardevol geheel. In dit laatste schuilt nu juist een, veelal niet onderkend gevaar, nl. dat door deze grote waarde de verzameling niet meer wordt geaccepteerd door diverse verzekeringsmaatschappijen als gedekt door de normaal gebruikelijke inboedelverzekering.

Verzamelingen als zodanig kunnen verdeeld worden in een tweetal hoofdgroepen:

A: Zaken die na verloren te zijn gegaan tegen al of niet hoge bedragen weer zijn te verkrijgen.

B: Zaken die onvervangbaar zijn, en/of voor de verzamelaar zeer persoonlijk, met een al of niet grote gevoelswaarde.

De zaken behorende tot groep A zijn zonder meer op een geschatte waarde te verzekeren, dit zal dus geen problemen op leveren. Met zaken behorende onder groep B wordt het veel moeilijker zo niet onmogelijk een bedrag vast te stellen. Iedere goede verzekeringsagent zal in dat geval adviseren hiervoor geen verzekering af te sluiten of alleen een bedrag op te voeren als pleister op de wonde, als dit materiaal onverhoopt toch verloren zou gaan.

Voor de goederen van de eerste groep is het verstandig alles eens op een rijtje te zetten. Men zal dan vaak verbaast staan welk bedrag aan de verzameling in de loop der jaren is besteed of hoe hoog de waarde van aanvankelijk goedkope of waardeloze zaken is opgelopen.

Naar aanleiding van een praktijkgeval, meenden wij er goed aan te doen onze leden hierop te moeten wijzen. Het is dus zeker raadzaam om hierover eens contact op te nemen met uw verzekeringsadviseur of agent.

Het welbekende ongelukje zit in een klein hoekje en als het dan toch gebeurt, laat dan de pijn zo draaglijk mogelijk zijn.

DE WINDMOLEN EN ZIJN ONDERDELEN

Onder de kop 'Het Wiessnerboek' troffen wij een artikelje aan in het stichtingsorgaan van de Vrienden van de Gelderse Molen. Gaarne willen wij hierop een reactie geven waarmee het afvoeren van dit boek van de lijst van aanbevolen literatuur voor de opleiding tot vrijwillig molenaar door het bestuur van het Gilde verklaard wordt.

Vele vrijwillige molenaars in opleiding uit de jaren '70 en ook later hebben dit boek destijds aangeschaft. Het behoorde dan ook jarenlang tot de aanbevolen literatuur.

In de beginjaren van de opleiding tot vrijwillig

molenaar was er weinig of niets aan instructiemateriaal, het is dus zeer goed voor te stellen, dat een ieder reuze was ingenomen met het door de heer Wiessner aangereikte boekwerk.

Blijdschap en enthousiasme gaan helaas zelden samen met een gezonde vorm van realisme en de daaruit voortvloeiende bereidwilligheid tot het onder ogen zien van tekortkomingen. Ondanks dat heeft het boek toch jaren een min of meer goede functie gehad, mede door de opzet daarvan, de lengte van de tekst en het feit dat het een zekere leemte opvulde.

Helaas moeten we vaststellen dat er een zekere terughoudendheid groeide onder de leden en zeker bij de instructeurs, t.a.v. diverse delen van het boek.

Januari 1990 ontving het Gilde een 'herziene uitgave 1989' ter recensie en introductie bij haar leden. Een driemanschap te weten de redactie van de Gildebrief, lazen geheel onafhankelijk van elkaar de tekst door en bekeken de gebruikte illustraties. Al snel bleek daarbij, dat de inhoud van de 'herziene' uitgave, qua tekst en constructietekeningen nogal wat onjuistheden en verkeerde voorstellingen van zaken vertoonde.

Zo snel mogelijk na de constatering hiervan werd telefonisch contact opgenomen met het bestuur van de Stichting Vrienden van de Gelderse Molen. Dit met de bedoeling, dat men alvorens tot publicatie zou overgaan, in onderling overleg de geconstateerde onjuistheden nog gecorrigeerd konden worden. Jammer genoeg bleek dit niet meer mogelijk daar de boeken reeds gedrukt waren.

E.e.a. werd nog eens met een brief bevestigd en hierbij was gevoegd, een lijst van vier bladzijden van in eerste instantie geconstateerde fouten en onjuistheden.

Daarna is het boek alsnog geheel doorgenomen en het resultaat hiervan was uiterst teleurstellend. De nieuwe 'herziene uitgave' bleek qua inhoud en illustraties van dien aard dat door het Gildebestuur besloten moest worden het boek af te voeren van de lijst van aanbevolen literatuur.

Het bestuur van de S.V.G.M. werd met een begeleidend schrijven een copie van het boek ter hand gesteld met daarin aangegeven de fouten en onjuistheden. Tevens is er ook nog n.a.v. deze zaak gesproken met de voorzitter van het S.V.G.M. en een vertegenwoordiger van de opleidingscommissie.

Dan is het toch vreemd te moeten lezen in het stichtingsorgaan van de S.V.G.M. dat men het onbegrijpelijk vindt, dat het Gilde heeft moeten besluiten het boek van de lijst te moeten afvoeren. Men stelde in bovengenoemd artikelje, dat men niet begreep dat na zoveel herdrukken het Gilde nu pas met bezwaren kwam.

Deze vraag is tijdens de contacten met het S.V.G.M. ook direct aan het Gilde gesteld en het antwoord was het volgende. Ten eerste willen wij vaststellen, dat het Gilde nimmer van welke voorgenomen eerdere herdruk ook, bericht heeft ontvangen of gelegenheid heeft gekregen hierop een

reactie te geven. Ten tweede kwamen in de oude uitgave reeds een aantal onjuistheden voor, helaas is het aantal in de nieuwe uitgave van 1989 van dien omvang en aard dat dit niet meer acceptabel is.

Des te vreemder is het dat met de tekst in het orgaan van de S.V.G.M. de indruk wordt gewekt dat het Gilde de redenen van het afvoeren van de genoemde lijst niet heeft medegedeeld. Was de inhoud van de oude uitgave tot op zekere hoogte nog acceptabel, deze is het met de verschijning van de 'herziene' uitgave absoluut niet meer.

En dat het Gilde niet alleen staat in deze mening bleek wel uit enkele reacties op de uitgave van deze herziene druk in o.a. het weekblad De Molenaar.

Nogmaals, het is uiterst jammer, daar de grondslag van het boek en de omvang van de gegeven informatie zeker een beter lot had verdiend.

De redactie

De molen is een goed ingerichte molen, waarvan de uitrusting naast uiteraard de maalkoppels, bestaat uit de volgende zaken:

Silo's, mengketels, elevatoren, walsje en een motorgedreven maalkoppel.

Alles is zodanig uitgevoerd dat het geheel door één man is te bedienen. Tijdens de inwerkperiode kan een beroep worden gedaan op assistentie van een deskundige molenaar.

De molen is kort geleden geheel gerestaureerd en in uitstekende staat van onderhoud.

Molenaars met diploma's van de De Hollandsche Molen genieten de voorkeur.

Sollicitaties te richten aan de Stichting 'De Distilleerkerketel' bereikbaar onder het telefoonnummer 010-4131106 b.g.g. 01879-2499.

NAJAARSEXAMENS 1991

De geslaagden voor het getuigschrift van De Hollandsche Molen zijn:

Donderdag 3 oktober 1991 op 'De Veendermolen' te Alkemade:

E.J.M. Fort uit Nieuwkoop, F.K. Kolman uit Leidschendam en mev. H.A. van de Berg-Duineveld uit Lisse

Dinsdag 8 oktober op 'D'Oranjemolen' te Vlissingen:

P.J. Bak uit Sint Jansteen en W. de Vries uit Goedereede

Vrijdag 11 oktober 1991 op molen 'Luctor et Emergo' te Rijkevoort:

M.P. Bozuwa uit Eindhoven en C. Onclin uit Tiel

Woensdag 16 oktober 1991 op molen 'De Herder' te Medemblik:

C. Schagen uit Callantsoog, J.T.T. de Moel uit Heerhugowaard en P.H. Heeremans uit Akersloot

Vrijdag 18 oktober 1991 op de koren molen te De Wijk:

J. Lanjouw uit Veenoord en J.H. Pottjewijd uit Emmen

Vrijdag 25 oktober 1991 op 'De Scheiwijkse molen' te Hoornaar:

P. Voogt uit Woudrichem en mej. H. van Krimpen uit Alblasserdam.

Wij wensen deze 14 nieuwe geslaagden een fijne molen toe en vele jaren plezier bij het laten draaien en malen van 'hun' molen. Hiermede werd een percentage geslaagden bereikt van meer dan 73%.

GEVRAAGD EEN KORENMOLENAAR

Voor het exploiteren van de stellingkoren molen 'De Distilleerkerketel' te Rotterdam-Delfshaven, zoekt de stichting van deze molen een molenaar.

MOLENAARS ALS DICHTER

Het is bekend dat vroeger molenaars, zittend op de kroosburg of op de molsterkist wel eens last kregen van hun dichtader. Vele voorbeelden zijn hiervan bekend en reeds in druk verschenen in de loop der jaren.

De gedichten gaan uiteraard in de meeste gevallen over het molenaarsleven, maar ook over andere zaken die het gevoelsleven van de molenaar beroeren.

Hebben de gewone burgers nogal eens problemen met het idee geld te moeten afstaan t.b.v. de staatsschatkist; de molenaar had dat zeer zeker. Dit blijkt uit een aantal van de onderstaande rijmpjes zo op maar een balk aangetroffen, in de molen te Bathmen. Gezien de diverse zaken aangeremd in de teksten dateren ze uit de laatste wereldoorlog toen de molenaar het ook uiterst zwaar had.

O ambtenaar steun de molenaar

Diens strijd om t'bestaan is uitzonderlijk zwaar.

*Voor't kleinbedrijf drijft groot gevaar
Och heren spaart de molenaar.*

*Energie controleurs stelt men thans aan
Doch windmolens laat men maar stille staan.*

*k'Breng hulde aan de ambtenaar
Bij t'begin van het nieuwe jaar.
Voorwaar hij is een nobel man,
Indien hij helpt zo goed hij kan.
In oorlogstijd is het gewis verkeerd,
Zo men de productie centraliseert.
Wie elk dorp voor zich zelf laat zorgen,
Hoeft niet meer beangst te zijn voor morgen.
T'merk artikel is een gevaar,
Voor molenaar en handelaar.
Men controleert den molenaar straf,
Doch neemt hem steeds meer omzet af.
Zorgt Heren dat de molenaar leeft,
Wie weet hoe gauw men hem weer nodig heeft.**

* De laatste regel was zeker profetisch te noemen, want aan het einde van de oorlog stond men bijna in de rij voor de molendeur om het schaarse graan dat men had weten te bemachtigen, te laten malen.

WAT DE MOLENAAR ZAG EN HOORDE

Alles heeft een voor- en een achterkant, zo ook molens. Er wordt wel eens geredetwist als een standerdmolen in het geding is, wat nu wel de achterkant is en welke niet.

We maken hier nimmer zo'n probleem van, maar elders in het land heeft men het behoorlijk moeilijk als men de kranten mag geloven. Uit berichten in het Nieuwsblad van het Noorden en het Streekblad van Amsterdam e.o. zou men kunnen opmaken dat men aldaar de voorkant mist van een molen.

In het eerstgenoemde dagblad staat dat de Stichting Molenrij er in is geslaagd een achterkant van een molen aan het schaffen. Het zou leuk zijn als een van onze Gildeleden weet waar de andere helft is te vinden.

'Amsterdam en omstreken' meldt dat de houten achterkant van de molen te Sloten is opgericht en dat de kap er los opligt.

We zijn bij de opening geweest en hebben daarbij kennelijk aan de goede kant gestaan, want de molen leek ogenschijnlijk geheel compleet. De molenaar zal nu ook eens de molen gaan bekijken van de overzijde van het water, we zijn benieuwd.

We vragen ons wel af, als de andere helft inderdaad ontbreekt, waaraan dan de twee miljoen zijn opgegaan.

WAT IS DAN WEL EEN SCHIJFMOLEN?

In het kranteartikel betreffende de opening van de molen te Sloten stond, naast de constatering dat men slechts een halve molen bezat, ook nog de mededeling dat deze helft afkomstig was van een 'Schijfmolen'.

Een opmerkelijk molenaar vroeg zich af wat dat dan wel voor 'n molenzaak was. Het is echter een wel degelijk bestaand molentype geweest.

We kunnen ons ook indenken dat het bestaan niet zo algemeen bekend is en we zullen het nu ook nog niet verklappen. Het lijkt de redactie minstens een uitgebreid artikel waard om hier enige aandacht aan te besteden. Even geduld nog en de nieuwsgierigheid bedwingen.

DANKBETUIGING

Daar het mij onmogelijk is u allen persoonlijk te bedanken voor uw gelukwensen bij gelegenheid mijn 100-ste verjaardag, ben ik zo vrij mijn dank via de Gildebrief aan u over te brengen.

Het was mij een groot genoegen uw ansichtkaarten en foto's van fokwielmolens te mogen ontvangen en daarbij nog van velen te mogen

vernemen tevreden te zijn over mijn fokwiel.

Degenen onder u die daarbij tevens de moeite namen de molens op mijn verjaardag in de vreugd te zetten wil ik hierbij extra danken.

Het ga u allen goed!

Ir. P.L. Fauël

NIEUWE LEDEN VAN HET GILDE

R.F.M. Wijkamp, Juliëttestraat 22, 3816 RC Amersfoort

S.P. van Bruggen, Corn. Pronklaan 37, 1816 NK Alkmaar

J. Louwerse, 2e Kruisstraat 46, 7413 VH Deventer (S-donateur)

J. Olthof, Pastorieweg 16, 9922 PS Westeremden

S. Fockens, Korvezeestraat 402, 2628 DT Delft

J. Vrieling, Molenvijk 7, 7854 PV Aalden

L. Oostveen, Haagweg t/o nr. 160, 2321 AB Leiden

R.A. Delis, Huygendijk 31, 1842 GR Oterleek (donateur)

R.E. Fokkema, Cor Bruynweg 84, 1521 MC Wormerveer

P.A. Heidema, Rijksweg 75, 9791 AA Ten Boer

J.F. Gerkes, Ceramstraat 67a, 9715 JM Groningen

M.L.A.M. Roosen, Harderwijkerstraat 137, 8244 DG Lelystad

M.H.W. Beeren, Pr. Beatrixstraat 10, 6039 GJ Stramproy

M.N. Gouma, v. Alphenstraat 31, 3581 JA Utrecht

W.M. Dijkstra, A. Rypkemaweg 10, 8556 XK Sloten (S-donateur)

G.C.H. Westland, Duivenkamp 477, 3607 BH Maarssen

S. Jellema, Waterhoenstraat 14, 8601 XT Sneek (donateur)

M.J.H. Tubee, Fabryestraat 3, 6017 CK Thorn

A.J. Ulfman, Tromopsweg 5, 7451 LL Holten

P.C. Lagas, Elzendreef 41, 2272 CG Voorburg

V.W.T. Aben, Hoogeindse Kampen 5, 5447 PS Rijkevoort

W. Nijman, Zwanebloemstraat 22, 7601 XV Almelo

Fam. de Mol, Kamille 23, 2231 WV Rijnsburg (donateur)

A. Zonderop, Essepadi 1, 2272 JS Voorburg

A.J. van Gorkum, Rodelaan 409, 2272 SJ Voorburg

J.J. de Korte, Ruys de Perezlaan 22, 2111 WP Aerdenhout

J.W. Bruel, Geertesplein 19a, 4481 AN Kloetinge

I. Westerbeke, v.d. Boetzelaerlaan 2, 2967 XC Langerak

L. Brouwer, v.d. Boetzelaerlaan 2, 2967 XC Langerak

L. de Jongh, P.W. van Oranjestraat 7, 4116 ER Buren

Th.W.M. van Uum, Vinkwijkseweg 13A, 7038 EP Zeddam

G. Renard-Kreugel, Oude Diepje 6, 9943 PM Nw. Scheemda

J. Goubitz-Brandon, Rijksweg 2, 1396 JL Baambrugge

A. Meurs, Telemannstraat 60, 8031 KL Zwolle (geslaagd lid)

P. van Beek, Aristotelesstraat 382, 7323 MX Apeldoorn

A. Govaers, Botenmakersstraat 81, 1506 TB Zaandam

A. Bajema, v. Harteveldestraat 18, 2371 VL Roelofarendsveen

J.W. Roem, Ettemastraat 13, 7038 CN Zeddam

J. Vasseur, De Bark 3, 3742 HC Baarn

J.A.C. Middelkoop, Kortland 36, 2954 LD Alblas-serdam

J. Frederix, K. Albertlaan 61, B 3920 Lommel, België

B.H. Prinsen, De Vlierbes 149, 7006 SC Doetinchem

R.L.J.M. Janssen, Fazantstraat 15, 7622 AL Borne

I.C. Patist, Laan van Bergen 47, 3703 TH Zeist

W.W. van Breenen, v. Beeck Calkoenstraat 22, 3945 CD Cothen

C. Roeleveld, Waterlelie 19, 2957 RE Nw. Lekkerland

J. van der Wal, Dr. Slotstraat 1, 2957 AJ Nw. Lekkerland

C. Kosmeier, Hoofdweg 159, 9629 AD Schildwolde

W. Geerts, Hogenkampseweg 5, 8171 PR Vaassen

E.A.A.M. v.d. Hoeven, Poptahof Noord 103, 2624 RB Delft

BASISCURSUS VOOR DE VRIJWILLIGE MOLENAAR

Wellicht hebben vele van onze lezers reeds gehoord dat het Gilde begonnen is een z.g. basiscursus op te zetten ten behoeve van de opleiding van vrijwillige molenaars.

Wat was de aanleiding tot het opstarten van en het laten samenstellen van een dergelijke cursus? Het bestuur is van mening dat het Gilde voor haar leden en vooral diegenen welke in opleiding zijn, verplicht is de lesstof voor deze opleiding aan te reiken.

Tot nu toe is men voor deze basiskennis aangewezen op het z.g. lespakket van het Gilde en de aanbevolen literatuur. Het probleem doet zich echter meer en meer voor dat deze aanbevolen literatuur, moeilijk of in het geheel niet meer verkrijgbaar is. Om toch toegang te hebben tot deze informatiebronnen is men dan aangewezen op het lenen van deze boeken, bij de bibliotheek of van vrienden en kennissen.

Er zal dus door het Gilde meer basiskennis op papier gezet dienen te worden en ter beschikking gesteld moeten worden aan de leden. Om hieraan te kunnen voldoen heeft het bestuur een lesstofcommissie ingesteld met als opdracht een advies uit te brengen aan het bestuur wat er gedaan dient te worden aan dit gemis bij de opleiding.

De commissie is aan het werk gegaan en heeft de zaak van alle kanten bekeken, waarna het volgende advies aan het bestuur werd uitgebracht.

Wat er aan Informaties aanwezig is, zijn de volgende: I t/m X, XII, XVI, XVII, XIX, XXI en XXII. De ontbrekende nummers in deze serie zijn, op enkele na, alle opgenomen in het boek Wiekssystemen.

Op zich een serie informatief materiaal waarop het Gilde best trots mag zijn, maar enige lijn in de keuze van de onderwerpen heeft er nimmer in gezeten, afgezien van de serie over de diverse wiekssystemen.

Een feit is echter dat de echte beginner alleen in Informatie I t/m X die zaken aantreft welke hij bij de start met de opleiding nodig heeft. De overige basiskennis dient gehaald te worden uit b.v. het boekje 'Molens' van Stokhuyzen.

De lesstofcommissie is de mening toegedaan dat er een vervanging dient te komen voor het grootste deel van de aanbevolen literatuur in de vorm van een basiscursus.

Na het uitbrengen van dit advies heeft de commissie de opdracht gekregen om een dergelijke cursus het licht te doen zien. Men is daar dan ook mee gestart en het volgende gaat gebeuren.

De cursus zal in afgeronde gedeelten worden uitgegeven en zodra een afgerond geheel klaar is zal dit aan de leden worden toegezonden.

De gehele cursus zal worden uitgegeven als een losbladig systeem. Hiermede is de mogelijkheid geschapen om, indien nodig, nieuwe of verbeterde delen tussen te voegen. We bereiken hiermede dat de cursus zo actueel mogelijk gehouden kan wor-

den. Voor het opbergen van deze losbladige cursus wordt aan de leden tegen kostprijs een speciaal daarvoor vervaardigde map ter beschikking gesteld.

Inmiddels is de commissie reeds zover dat het eerste deel binnen afzienbare tijd ter beschikking zal zijn voor uitgave.

In dit verband kunnen wij ook nog mee delen dat het Gilde toestemming heeft verkregen om het boek 'Windmolens' van de hr. Husslage, handelend over de molentypen in de Zaanstreek, hoofdstuk voor hoofdstuk op te nemen in deze basiscursus. Wij denken hiermede aan een veelvuldig uitgesproken wens te voldoen, al zal de uitgave op een andere wijze dan voorheen plaats vinden. De tekst en het illustratiemateriaal zullen, voor zover mogelijk in ongewijzigde vorm in het lespakket worden opgenomen, met hier en daar enige aanvullingen. Deze aanvullingen betreffen molentypen die niet in de Zaanstreek voorkomen.

TUTNODIGING

aan alle leden van noord-holland

De afdelings commissie Noord-Holland nodigt al haar leden uit voor de volgende avonden:

DINSDAG 11 FEBRUARI 1992

Voor deze avond heeft Dhr. T. Bos molendia's uitgezocht van Noord-Holland uit de jaren zestig. Na de pauze is er gelegenheid om te babbelen.

DE AVONDEN WORDEN GEHOUDEN IN:

*Dorpshuis "De Kern"
Overtoom 15
Castricum*

*Inlichtingen:
M. Slot-Wolterbeek
tel. 02518-56187*

Aanvang 20.00 uur, zaaltje open: 19.30 uur.

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS T.B.V. DE OPLEIDING

Informatie I t/m X	Algemene informatie over praktijk, molenzeilen, smeren, vangen, het weer, klein onderhoud, bliksemafleider e.d.
Informatie XII	De opbouw van de wipmolen en de achtkante molen (G.J. Pouw)
Informatie XVI	Waarom draaien de wieken linksom, waarom hellende bovenas en de tonmolen (E. Smit)
Informatie XIX	Molenaarservaringen (J. Kaal)
Informatie XX	Kruiwerken (G.J. Pouw)
Informatie XXI	Weercursus (P.W. Rosier KNMI)
Informatie XXII	Bovenassen (G.J. Pouw en M. van Doornik)

Het boek "Wieksystemen voor polder- en industriemolens" door G.J. Pouw behoort ook tot het lespakket en omvat o.a. de informaties VIII, IX, XIII, XIV en XV.

Bij aanmelding als lid-in-opleiding dient men dit lespakket aan te schaffen omdat dit nodig is bij de opleiding. De prijs is uiterst laag gehouden en bedraagt f 70,-.

Gratis uitgaven:

Statuten en Huishoudelijkreglement.

Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. leden-in-opleiding.

Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. geslaagde leden.

De richtlijnen voor het examen voor vrijwillig molenaar.

Modelcontract voor vrijwillige molenaars.

Folder betreffende de Gilde-verzekeringen.

Voor inlichtingen en het bestellen van de hierboven genoemde boeken enz. kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van het Gilde:

Mevr. E.N. Pouw-Schipper, Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden. Tel. 02159-45428.

VOOR DE OPLEIDING AANBEVOLEN LITERATUUR

Molens	Ir. F. Stokhuyzen, 5e geheel herziene druk
Opleiding watermolenaar	Ing. J. den Besten Te bestellen d.m.v. storting op postgiro 139754 te Loenen a.d. Vecht van f 50,— (incl. porto).
Zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,— (excl. f 7,50 porto)
Rond zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,— (excl. f 7,50 porto)

Beide laatste boeken zijn te bestellen via: girorekening 148232 t.n.v. Rabobank Midden-Westland t.g.v. rekeningnummer 13.53.85.210 t.n.v. penningmeester cursuscommissie Barendse te Poeldijk. Bestelt u beide boeken gelijktijdig, dan is de prijs f 99,— (incl. porto).

VRIJWILLIGE
HET GILDE VAN

MOLENAARS